



Nassuiaat aluminiu pillugu suliniut

maannakkumut misissuinerit naammassineqarsimasut aallaavingalugit, tassunga ilanngullugu Pilersaarusiornermut atatillugu Avatangiisit Nalilersornerat (SMV)





Nassuiaat aluminiu pillugu suliniut

maannakkumut misissuinerit naammassineqarsimasut aallaavingalugit, tassunga ilanngullugu Pilersaarusionermut atatillugu Avatangiisit Nalilersornerat (SMV)

Imai

3 Siulequt

4 Eqikkaaneq

- 4 Suliniutip killiffia, ineriartornera, aningaasaqarnermullu sunniutissai
- 4 Pilersaarusionermut atatillugu avatangiisit nalilersorneqarnerat
- 5 Nunap immikkoortuinut sunniutissat misissorneqarneri
- 6 Ilinniartitsinikkut pisinnaasanillu ineriartortitsinikkut ingerlatsinerit

7 Aluminiuliorfiliorniarluni suliniutip 2006-miit ineriartortinneqarsimaneq

- 9 Aluminiuliorfiliorniarluni suliniummit avatangiisinut sunniutissanik naliliinerit
- 9 Namminersorlutik Oqartussat Alcoa-llu akornanni isumaqatiginninniarnerit

11 Pilersaarusionermut atillugu avatangiisit nalilersornerat (SMV)

- 11 Immikkut ilisimasallit innersuussutaat
- 12 Ingerlatitseqqinnissamut/misissueqqinnissamut innersuussut
- 12 Nalunaarusiat, innuttaasunik ataatsimiititsinerit, isummersoqatigiinnerit il. il.

15 Inuiaqatigiit aningaasaqarniarnerat pillugu misissuinerit

17 Nunap immikkoortuisa aningaasaqarniarnerannik misissuineq

19 Ilinniartitsinerit pisinnaasanillu ineriartortitsinerit ingerlatsinerit sunniutissat

- 20 Pikkorissarnissamut, ilinniaqqinnissamut allamullu ilinniartinneqarnissamut periarfissat
- 20 Ilinniartitsinerit pisinnaasanik tunisisartut

21 Nunap immikkoortuini inoqatigiinnikkut, inuiaqatigiinnillu sunniutissat misissorneqarneri

- 21 Inuit sumut nunnit arnerannut inuiaqatigiillu qanoq katiterneqarnerannut sunniutissat
- 22 Sunniutipiluusussat suuneri paasiniarneqarneri, qanorlu taakku iluarsarniarlugit iliuuseqartoqarsinnaanersoq
- 23 Inuiaqatigiit ineriartornerat piffinnit aalajangersimasunit peqataaffigineqarnera

24 Innersuussuteqarfiit

Aaqqissuisut: Inuussutissarsionermut Suliffeqarnermullu Naalakkersuisoqarfik

Tamatuma saniatigut aamma ilassuteqarsimasut:

Ineqarnermut, Attaveqarnermut Angallanermullu Naalakkersuisoqarfik,
Nunamut namminermut, Pinngortitamut Avatangiisinullu Naalakkersuisoqarfik,
Kultureqarnermut, Ilinniartitaanermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoqarfik aamma
Greenland Development

Allaaserisat, paasissutissat nutaarsiassallu uani aaneqarsinnaapput: www.aluminium.gl

Assit takussutissiallu: Greenland Development A/S

Iliqqaaq: NUISI Grafik

Siulequt

Aluminiuliorfiliorniarluni suliniutip ukiut sisamat matuma sionratigut aallartinneqarneraniit pisoqarsimaqaaq. Suliniutip sunniutigisinnaasai – iluaqutaasinnaasut ajoqutaasinnaasullu – misissorneqarsimapput.

Inatsisartuni politikikkuk suliarineqaaqqaarpoq april 2007-mi, qulequtalerlugu "Kalaallit Nunaanni suliffissuit nukinnik annertuunik pisariaqartitsisut pillugit nassuiaat". Sammineqarnerani suliniutip ineriartortinnerani suliarineqartussat taakkartorneqarput amerlapput, taakkununga ilaavoq Pilersaarusionermut atatillugu Avatangiisit Nalilersornerat (SMV).

SMV Qallunaat Nunaanni maleruaqqusat malillugit ingerlanneqarpoq, nunatsinni tassunga inatsimmik peqanngimmat. SMV assigiinngitsorpasuumik avatangiisit pillugit sammisaqarpoq, soorlu pinngortitaq, kulturikkut oqaluttuarisaanikkullu pigisat, peqqinneq kiisalu nunap immikkoortuisa ineriartornerat. Inuiaqatigiit pillugit misissuinerit allat ingerlanneqartut ilagaat, inuiaqatigiit aningaa-saqarniarneranut aamma nunap immikkoortuisa aningaa-saqarniarneranut sunniutaasinnaasut misissorneqarneri, nunap immikkoortuini inooqatigiinnermi pissutsit, minnerunngitsumillu ilinniartitsinerimut piginnaasanillu ineriartortitsinerimik ingerlataqarnermut sunniutissat.

Misissuinerit peqqissaartumik ingerlanneqarneri Naalakkersuisut akunnaquteqanngitsumik ingerlasutut isigaat tassami pilersaarusiasumut annertuumut, sapinngisaq tamaat ersarissaanissaq pissammat. Pilersaarusiaq inuiaqatigiit ineriartornerinut annertuumik sunniuteqartussaammat, pingaaruteqarsimavoq suliniummit sunniutaasinnaasut ilisimanearluarnissaat, aamma kinguaariinnut tulliuuttunut sunniuteqartussaammata.

Tamanut ammasumik ingerlatsisoqarsimavoq, innuttaasunik ataatsimiititsisarnikkut, aamma aalajangernissamut tunngavissamik suliaqarnermi tunuliaqutassatut misis-

suinerit avammut saqqummiunneqartarsimapput. Taamaatumik kikkut tamarmik suliniutip ineriartortinneqarnerani oqallinnermut peqataasinnaatinneqartarsimapput. Taama periarfissiisimaneq innuttaasorpasuumit atorneqarsimavoq, taamaattumillu tamanna Naalakkersuisunit iluarisimaarneqarluarpoq.

Aluminiuliorfiliorniarluni suliniutip ineriartortinneqarnerani Naalakkersuisut Inatsisartullu akornanni pitsaasumik oqallittoqarsimavoq suliniutip ingerlateqqinneqarnissaanut attuumassuteqartunik. Minnerunngitsumik Inatsisartut Aatsitsiviliornerimut atatillugu immikkut ataatsimiititaliaat, tassami ataatsimiititaliapeq taassuma apeqqutissat saqqummiunneqarnissaat isumagisarpa. Taama suleqatigiilluarnerup ingerlaqqinnissaanut qilanaarluta pivugut.

Naalakkersuisut una nassuiaat nassuiaatillu oqallisigineqarnera atorussuppaat aluminiuliorfiliorniarluni suliniutip ineriartortinneqarnerata ingerlateqqinneqarnissaanut suliniutillu piviusunngortinneqarsinnaaneranut nalilersuinnissamut aalajangiivinnissap tungaanut. Naalakkersuisut takorluugaat, tassalu aluminiuliorfik erngup nukinga atorlugu nukissiuutitaqartup, aammalu piujuaannartitsilluni ingerlatsinnaanerimut aqqutissiuussisoq, misissuinerit ingerlanneqarsimasunit piviusunngortinneqarsinnaaneranut suli ilimasutsitsinerulerpoq. Taama misissueqqissaarluni suliniummik ineriartortitsinerup kingunerisinnaavaa inuiaqatigiittut nammeneq nammassinnaasutut angusaqarnarnitsinnut iluaqutaalersussaavoq, tamannalu pijuartitsinnarnermik aamma tunngaveqartutigit ingerlanneratigut. Piffinni inuussutissarsiutinik nutaanik pilersitsiffiusuni sunniutissat pitsaasut kisimik iluaqutigineqassanngillat, kisianni illoqarfinni nunaqarfinnilu allani innuttaasut aamma ilaatinneqassapput. Sulisinnaasummi tamarmik nunatta ineriartortinnerani pisariaqartippavut.



Ove Karl Berthelsen
Inuussutissarsionermut Aatsitassanullu Naalakkersuisoq

Eqikkaaneq

Suliniutip killiffia, ineriartornera, aningaasaqarnermullu sunniutissai

Aluminiuliorfiliorniarluni suliniutip tatsit atugassai, naam-mapput aalajaatsumillu ukiorpassuarni nukinnik pissaqar-titsillutik suliffissuarnik nukinnik annertuunik pisariaqar-titsisunut. Suliniummut atatillugu teknikkikkut misissuine-rit 2010-mi ingerlanneqarpiarsimangillat, illuata tungaanili pilersaarusionermmut atatillugu avatangiisit nalilersorne-rat, nunalla immikkoortuinut sunniutissat misissorneqar-neri naammassineqarsimallutik. 2008-09-mi misissuinerit ingerlanneqarsimasut uppersarsarpaat, Maniitsumi inissii-vissatut toqqakkami nutaaliaasumik aluminiuliorfiliorniar-neq piviusunnngortinneqarsinnaasoq.

Kalaallit Nunaat Alcoa-lu suliniutip piviusunnngortinnis-saanut atugassarititat, tassunga ilaallutik sanaartornerup nalaani nunatta avataanit suliaortortunik sulisoqarsinnaa-neq, tatsinik atuisinnaatitsinissamut atugassarititassat, il-luatungeriillu imminnut akisussaaffilerlutik isumatigiissin-naappata, taava suliniut piviusunnngortinneqarsinnaassaaq. Inuiaqatigiit pillugit misissuinerit qularnaatsumik takutip-paat, suliniutip piviusunnngortinneratigut ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu aningaasaqarnikkut nammineq nammas-sinnaanermik ineriartortitsissasoq. Misissuinerilli aamma takutippaat susassaarfii ilaanni sunniutissat angunia-gaangitsut takkutissasut, aamma sunniutissat iluaqutaas-sussat suliffeqarfinnit, Namminersorlutik Oqartussanit, kommuninit, innuttaasunillu ataatsimut suliaqarnikkut aatsaat anguneqarsinnaasut, soorlu ilinniartitaanikkut, inuiaqatigiit nunatta pilersorneqarneranut peqataatilerlu-gillu.

Alloriarnermi tulliuttumi isumaqatiginninniarnert Alcoa-p Namminersorlutik Oqartussallu akornanni inger-lanneqartussaapput – soorlu aamma Qeqqata Kommunia ilaasussaasoq, taamaasiornikkummi illuatungeriit tamar-mik suliniutip qaninnerusoq ungasinnerusorlu eqqarsaatigalugit aningaasaqarnikkut ingerlanissaa annerpaamik ta-kusinnaalersinnaaniassammasuk. Soorlu aamma Alcoa, Namminersorlutik Oqartussat, Qeqqata Kommuniatalu pi-sussaaffinnik sorlernik tigusissanersut inissinneqarnias-sammata. Naalakkarsuisut pilersaarutigaat sulisoqarnikkut soqutigisallit pingaarutillit kommunillu suliani attuumas-suteqarfiusussat ilaanni ilannguttassallugit.

Pilersaarusionermmut atatillugu avatangiisit nalilersorneqarnerat

Pilersaarusionermmut atatillugu avatangiisit nalilersorne-qarneranni inerniliinerup tamarmiusup tikkuarpaa, susas-saqarfimmi ataatsimi immikkut ilisimasallit innersuussuti-gisimagaat aluminiuliorfiliorniarluni suliniutip maannakkut isikkorisani atorlugu piviusunnngortinneqannginnissaa. Nu-natta Katersugaasivia Atuagaateqarfiatalu nalilersimavaa, tatsit nukinnik aallerfigineqarsinnaasut annersaanni, tassalu Tasersiap eqqaani kulturikkut oqaluttuartassat pi-giinarneqartariaqartut eqqissisimatinneqartariaqartullu. Tamatuma saniatigut immikkut ilisimasallit pilersaarusion-nermmut atatillugu avatangiisinik nalilersuisut pissutsinik tikkuaasimangillat tatsit taakku marluk, Tasersiap aamma Tarsartuup Tasersua, siunnersuutigineqarsimasut unitsiin-arneqarnissaannut. Soorlu aamma Qeqqata Kommuniata aluminiuliorfimmik inissivissatut siunnersuutigisimasaa-nut unitsitsinissamik innersuussisoqarsimangitsoq. Su-sassaarfii ilaanni immikkut ilisimasallit innersuussute-qartarsimapput kingusinnerusukkut misissuisimanerit ingerlateqqinneqartarnissaannik.

Pilersaarusionermmut atatillugu avatangiisit nalilersorne-qarnerani innersuussutsit ataatsimut isigigaanni ima isik-qoarput:

- immikkut ilisimasallit innersuussutsit misissuinerit tun-gavigalugit saqqummiussimasaat politikikkut naliler-neqarnissaat aalajangiiffigineqarnissaallu, soorlu alumi-niuliorfiliorniarluni suliniutip ingerlateqqinneqarnissaa, allannngortinneqarnissaa, kinguartinneqarnissaa imaluun-ii unitsiinnarneqarnissaa naliliiffigalugit.
- pilersaarusionermmut atatillugu avatangiisit nalilersorne-qartarnissaannut inatsisartut inatsisissaannik suliaqar-toqassasoq, 2012-milu inatsisartut inatsisissaannut siun-nersuummik saqqummiisoqarsinnaaniassammat.
- aluminiuliorfiliorniarluni suliniut piviusunnngortissallugu aalajangertoqassappat, aningaasanik immikkoortitsiso-qassasoq pilersaarusionermmut atatillugu avatangiisinik naliliinerit misissuiffigisimasaat misissuiffigeqqinneqar-nissaannut. Ilimagineqarpoq SMV pillugu ukiut qulit inger-laneranni aningaasartuutissatut pisariaqartinneqartus-sat 11 mio. kr.-iussasut. Misissueqqinnermmut aningaasar-tuutissat isumaqatiginninniarnikkut ima inissinneqakan-nersinnaassangatinneqarput, Namminersorlutik Oqartus-sat sanaartortitsisullu aningaasartuutissat avikannissa-gaat.



Suliniutip ataavartumik ingerlalluni ineriartortinneqarnissaa qaammaasanik tunngaveqarluni aammalu ataavartumik politikikkut inuiaqatigiittut ineriartornerput toqqamvigalugu isummerfigineqartassasoq Naalackersuisunit kisaatigaarput. Taamaattumik pissusissamisoorpoq matumani nalunaarummi saqqummiutissallugit pilersaarusernermut atatillugu avatangiisit nalilersorneranit (SMV) isumaliuutaasut pingaarnerit saqqummiutissallugit, taamaasilluni tassunga tunngatillugu maannakkut suliniutip ingerlateqqinnissaanut atugassarititaasut suuneri ilisimaneqalerniassammata aammalu oqallisigineqarnissaanut toqqammavigineqarsinnaallutik.

Naalackersuisut tunngavissaqarsorinngilaat inner-suussutsit kingullit marluk maannakkut aalajangiiffigineqarnissaat. Soorlu takuneqarsinnaasut, SMV-mik ingerlatsinerit annertusimapput akisusimallutillu. Aamma annikinngitsunik suliniummut atatillugu ASN/VVM-imik (Avata-

ngiisnut Sunniutissanik Naliliernerit) ingerlatsinerit qaleraannitalinnik ingerlatsisoqarsimavoq.

Taamaattumik iluarnerpaassaaq SMV-mik ingerlatsimaneq nalilersorneqarluarnissaa, aammalu nunani allani SMV-nik ingerlatsisarnerit misissuiffigineqarnissaat pisariaqassapput, uagut politikikkut inatsisilunnginnitsinni susassaqarfiup uuma iluani.

Nunap immikkoortuinut sunniutissat misissorneqarneri

Inooqatigiinnikkut, inuiaqatigiinnullu sunniutissat misissuiffigineqarnerini anguniagaavoq inuiaqatigiit nunap immikkoortukkaarlugit misissuiffiginerisigut suut allannguutaassanersut nalilersorsinnaangussallugit, aluminiuliorfimmik Maniitsumi pilersitsisoqarneratigut.

Allannguutissat annersarissavaat, nunap immikkoortuini innuttaasut najugaqarnikkut isikkuat ilusaallu allanngussammata. Tamatumunnga pissutaavoq, ilimagineqar-

mat aluminiuliorfimmik tunggavigalugu inuit 1.100 aamma 1.200 sulitinneqassasut. Sulisorisassat amerlanersai nunatta sinneraniit pissarsiariniarneqartussaapput ilaatigullu nunatta avataaniit.

Suliffeqarfik taama angitigisoq Maniitsumut aammalu nunatta sinneranut annertuumik allanngortitsisussaavoq, aammalu assigiinngitsutigut sunniuteqartussaalluni. Sunniutissat ilai pitsaasuusussaapput, ilaallu pitsaavallaartuussaanaatik.

Misissuinerup siullermik iserfigissavai nunatta allannguutit suut ilimagisinnaassanera, aappaattullu iserfigineqassapput nunatsinniit sunniutissat pitsaavallaanngitsut qanoq iliuuseqarnikkut annertusivallaannginnerini qanoq iliuuseqarfigineqarsinnaanersut.

Ilinniartitsinikkut pisinnaasanillu ineriartortitsinikkut ingerlatsinerit

Atorfiit 1.100-1.200 nutaat. Tassa atorfiit nutaat ilimagineqarsinnaasut, aluminiuliorfik Maniitsumi pilersinneqassapat. Atorfiit nutaat amerlanersai ilinniarsimangitsunit inuttalerneqartussaapput. Nunatsinnut unammilligassaq annertuujuvoq, tassami ilinniartitsinikkut annertuumik suliniuteqartoqartariaqarpoq – ilinniarsimangitsut pikkorisarnerisigut, aammalu suliamik ilinniagalinnik ilinniartitsinikkut.

Ullumikkut pikkorissaanerit, iliniartitseqqinnerit susassaqarfinnullu allanut ilinniartitsinerit assigiinngitsut ingerlanneqarput. Ingerlatsinerit Piareersarfinni, PKU-kurser-ni(pikkorissarnerni), piginnaangorsartitsinernilu ingerlatsinerni ingerlanneqarput. Piareersarfiit annertuumik atorneqarput. Taamaattumik eqqarsaatigineqartariaqarpoq, Piareersarfinnut ilinniartitseqqinnernullu allanut aningaasaliissutit amerlineqassanersut, aluminiuliorfiliorniarluni suliniut piviusunngortinneqassapat, imaluunniit suliniutit annertuut allat piviusunngortinneqassappata.

Ilinniartitsinikkut piginnaasanitsitsisartuni pissutsit taamaattut aamma takuneqarsinnaapput. Maannakkut nunatsinni ilinniartitsinikkut ilinniarsuttorpassuarnit qinnuteqarfigineqartarput. Taamaattumik ullumikkut ilinniartitsinermut atatillugu inissat/atuarfiit pitsaasut, ilinniartut inaat, ilinniartitsisut pisinnaasaqarluartut, minnerunngitsumillu: ilinniartuuffissat amigaataapput. Ilinniartitsinermik ingerlatsisut, ullumikkut amerlanerusunik tigusalereernikkut, suliniuteqartoqartariaqarpoq amerlanernik ilinniartitsisalisappata aluminiuliorfiliorniarluni suliniut, suliniutillu annertuut allat tunggavigalugit, taava pisariaqarpoq maannakkut pilersaarusernerit aallartinneqareernissaat, anguniakkat annertuut piviusunngortinneqassappata. Namminersorlutik Qartussat kommunillu suleqatigiinnerisigut suliniutit ilusilersorneqassapput, nunap immikkoortuinut ineriartortitsinierit ingerlanneqarnerannut ilaatillugit.



Aluminiuliorfiliorniarluni suliniutip 2006-miit ineriartortinneqarsimanagera

Aluminiuliorfiliorniarluni suliniut ukiut sisamat sinnerlugit maanna ineriartortinneqarsimavoq. Ullumikkullu makku ilisimalersimavagut

- Teknikkikkut ajornanngilaq suliniut pilersissallugu
- Tatsit erngup nukinga atorlugu nukissiorfiliorfigissallugit naammapput siunissarlu ungasinnerusq eqqarsaatigalugu qularnaatsuullutik
- Suliniutip akilersinnaassusaa annertuumik pitsannguallaateqassaaq aatsitsinermit teknologii akikinnerusq atorneqassappat aammalu sanaartornermi sulisut amerlanerit Kinaminngaanneersut /Asiamingaanneersut atorneqarpata
- Inuiaqatigiit aningaasaqarniarnerannut sunniutissat pitsaasut annertunerussapput, toqqaannartumik toqqaannangikkaluamillu suliffeqanngitsut amerlanerusut sulitinneqalerpata, imaluunniit inuussutissarsiutini akilersinnaavallaanngitsuniittut nuutsinneqarpata
- Taseriap eqqaani nunataq kulturikkut oqaluttuassartanik peqartoq, taamaattumillu Nunatta Katersugaateqarfia Allagaateqarfiatalu innersuussutigisimagaat Taseriap eqqaa tamarmi eqqissisimatitaallisasoq
- Misissuinerit allat inernerisa, soorlu pilersaarusernermut atatillugu avatangiisit nalilersornerat (avatangiisit, pingortitaq, peqqissuseq, nunap immikkoortuisa ineriartornerat) tunngavissaqartitsilersimangimmata suliniut nuutamik naliliiffigineqarnissaanik.

Suli amigaatigineqarput suliniut pillugu misissueqqissaarnerit makkuninnga aalajangiisussat:

- Tunisassioriaasissap teknologitassaa, suliniutip ilusisavia aammalu suliniutip aningaasaqarniarnera
- Avatangiisinut sunniutissat nalilersornerat soorlu avatangiisinut sunniutissat naliliiffigineqarneri (ASN/VVM) (maanna suliarineqarput)
- Tunngaviit ersarissut (Piumasaqaatit suut nunatsinni atuutitissavavut, suliniutum sanaartornermi siunissamilu aluminiuliorfimmu ingerlatsinermit suut atugassarititaassappat?)

2009-p ukiaanili teknikkikkut misissueqqissaarnerit minnerusumik annertunerusumillu uninngasimapput, ersarissimat, politikikkut Taseriap eqqissisimatinneqassanersoq aalajangiisoqarnissaa utaqqineqaaqartariaqartoq. Tamatuma saniatigut sanaartornissamut aningaasartuutissaat nalilerneqarneranni paasineqarsimavoq, suliniutinunani allaniittunut sanilliullugu suliniut akisunerungaatsiarsimasoq. Aningaasartuutissalli appartingaatsiarneqarsinnaapput teknologii kineserinit atorneqartartoq suliartullu kineseriusut atorneqarsinnaappata, nunani allani suliniutinut taama annertutigisunut malittarisassat assigalugit.

Taamaattumik Naalakkersuisut piffissami qaninnermi nassuiaatissarsiorluni sulititsinissamik aallartisaaniarpoq sulisoqarnermi illuatungeriit soqutigisallillu pingaarnerit allat peqatigalugit. Suliaqarnerup qaammarsassavaa nunatsinnit aningaasaqarnikkut atugassarititassatigut periarfissat, aammalu suliniummik taama annertutigisumik nunanut tamalaanut unammillersinnaasumik pilersitsisoqarsinnaaniassammat, soorlu aamma inatsitigut atugassarititassat pisariaqartut pilersinneqarnissaannut peqataaneq. Sulinermit pingaartinneqassapput avatangiisit, sanaartornerup nalaani sulinermit atugassarititit qulakkeerneqarsaasat, aammalu nunatsinni suliffeqarfii sulisartullu ataavartunik suliassaqaarnissaat ineriartornissaallu qulakkiissallugit.

Suliniut alloriarnerup tulliani suli uninngavoq, Alcoamummi isumaqatigiissut malillugu aatsaat nunarput suliniummig piginneqataanissaa aalajangiiffigineqareerpat alloriarnerup tullia naasinnaavoq. Suliniutip alloriarnerisa pingajuanni alloriarnerillu ineriartorfiusut kingullersaanni qitiusumik ingerlanneqassapput suliniutip sanaartornissaannut ilusissaq tamarmiusoq. Tamatuma saniatigut ingerlanneqassapput isumqatiginniarnerit suliniuteqartut, Namminersorlutik Oqartussat, Qeqqata Kommuniatalu akornanni. Taamaasiornikkummi illuatungeriit tamarmik suliniutip piffissaq qaninnerusq ungasinnerusorlu eqqar-

1. Alloriarneq

Suliniutip arlaatigut akornutigisinnaasaanik paasinaaneq (suliniut piviusunngortinneqarsinnaava?)

2. Alloriarneq

Asimi teknikikkullu misissuinerit (qanoq piviusunngorsinnaappat aammalu qanoq akeqarnissaa naatsorsuutigaarput?)

3. Alloriarneq

Suliniutip isikkussavia taavalu isumaqatigiissut aammalu suliniutip aningaasalersornissaannut isumaqatiginniarneq (suut piumasaqaataassappat aammalu kikkut sanaartortuussappat?)

Takutitassiaq 1. Aluminiuliorfiliorniarluni MoU-imi isumaqatigiissut malillugu alloriarnerit pingasut ineriartortitsiffiusussat.

saatigalugit aningaasaqarniarnera tamakkiisumik paasini-assammassuk. Aamma illuatungeriit tamarmik imminnut pisussaaffiit sorliit tigussanerlugit suliniuteqartunit, Namminersorlutik Oqartussanit, aammalu Qeqqata Kommunia-nit isumaqatigiissutigineqassapput.

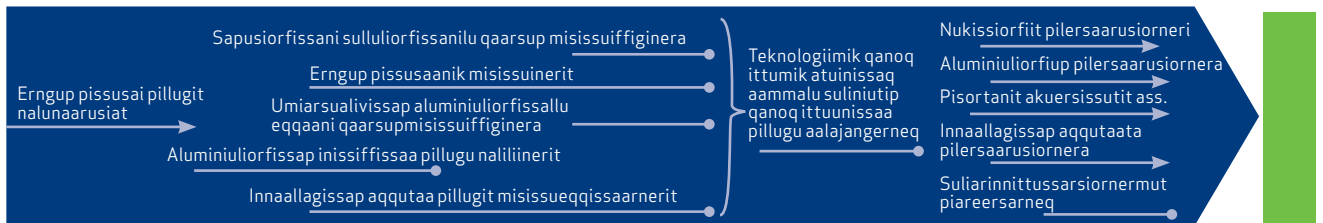
Suli misissueqqissaarnernik isumaqatiginninniarnernillu pingaaruteqartunik suli ingerlatassaqrpoq.

Misissuinerit isumaqatiginninniarnerrillu suliniutip piviusunngorsinnaaneranut attuumassuteqanngillat, kisiannili qanoq isilluni suliniut pitsaanerpaamik piviusunngortineqarsinnaanerannut tunngassuteqarlutik. Kisianni apeq-

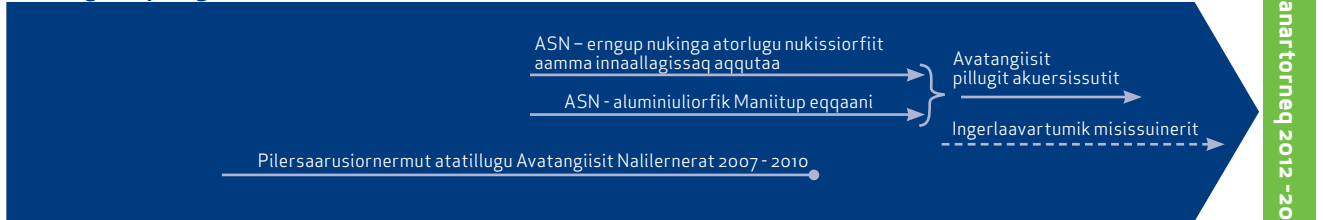
qutaavoq Inatsisartut tamanna perusunneraat, aammallu apeqqutaavoq illuatungeriit sanaartornermi ingerlatsiner-milu atugassarititaasussanik isumaqatigiissuteqarsinnaa-nersut. Nunani allani suliniutinik ingerlanneqartartunut sa-nilliuikkaanni takuneqarsinnaavoq, nunatsinni suliniutip ineriartortinneqarnera sukkanerusumik ingerlanneqarsima-soq.

Ullumikkulli takuneqarsinnaalersimavoq – pingaartu-mik Kangia Qiterlermi Aasiamilu – ineriartortitsinerit suli sukkanerusalersimasut. Tamatumunnga pissutaavoq pisor-tanit annertuumik tapersersorneqarnek, inuusutissarsi-

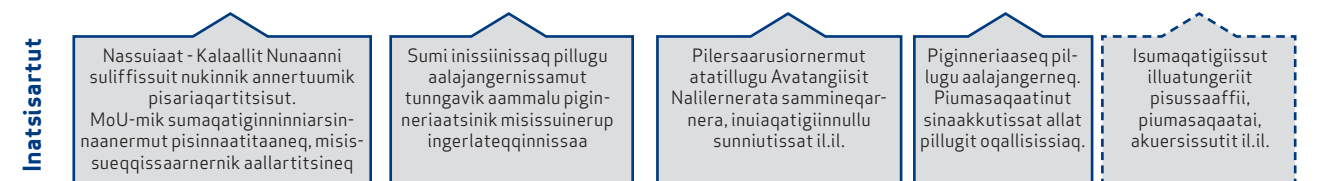
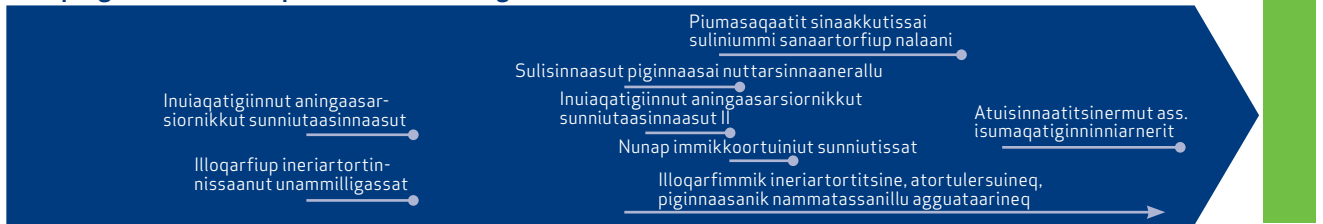
Teknikkutmisissuinerit



Avatangiisit pillugit misissuinerit



Inuaqatigiinnut sulisusoqarnermullu atatillugumisissuinerit



Takutitassiaq 2. Misissuinerit ingerlanneqartut politikikkullu ingerlatsinerit tulleriaarneqarnerat.

utunik ineriartortitsinermik aalajangersimasumik politikikkut ingerlatsineq, aammalu pisortat annertuumik aningaasaleeqataasarnerat.

Kalaallit Nunaalli nunanut taakkununga sanilliullugu taama aningaasatigut allaffissornikkullu annertutigisumik pigisaqanngilaq, taamaattumillu pingaaruteqarpoq, misissuinerit pisariaqartinneqartut ingerlanneqaqqaarnissaat nunatsinni aluminiuliorfimmik pilersitsinissamut aalajangertoqannginnerani. Ataani takutitassiap takutippaa ingerlatsinerit pingaarnerpaat ulloq manna tikillugu ingerlanneqarsimasut – sulilu ingerlatissallugit amigaatigineqartut tulleriaanneqarneri.

Qulaani ingerlatsinerit tulleriaarlugit taakkartorneqartut saniatigut pingaartillugu taasariaqarput sulisartut pikkorissarneqarnerat, tassunga ilaallutik inuussutissarsiutinut ilinniarfiit pillugit ingerlatat. Taakku pingaaruteqarput, tassami aluminiuliorfiliorniarluni suliniummut tunngaviupput, soorlu aamma inuiaqatigiinnut iluaqutaassallutik, suliniummullu kisimik attuumassuseqaratik, kisiannili sulisoqarniarnermut tamarmiusumut.

Aluminiuliorfiliorniarluni suliniummit avatangiisinut sunniutissanik naliliinerit

Suliniummullu ilaatillugu ingerlanneqartussaapput avatangiisinut sunniutissat naliliiffigineqarnerat (ASN/VVM pillugit nassuiaat). ASN/VVM tassaavoq suliniummi pissutsinut tamarmiusunut allaaserinnittoq, aammalu ASN/VVM tassaavoq suliniutip piviusunngortinneqarnissaanut aalajangiinermi atugassaq. Sanaartortitsisoq ASN/VVM-inik suliaqartitsisusarpoq, suliallu pisortanit naggataatigut akuerineqartussaapput. Avatangiisinut sunniutissanik naliliinialuni (ASN/VVM) misissuinerit tassaassapput suliniutip avatangiisit pillugit akuerineqarnissaanut atugassat.

ASN/VVM suliarineqareeruni tamanut tusarniaassutigineqassaaq. Naggataarutaasumik ingerlatsinermi avatangiisit pillugit allattoqarfiup misissussavaa, misissuinerit piumasaqaataasut malillugit ingerlanneqarsimanersut, taamatuttaarlu akuersinissamut piumasaqaatinik naammassinnissimanermut tunngaviussalluni, aammalu piumasaqaataassaaq suliniutip piumasaqaataasunut malinninnersoq misissorneqartarnissaanut atugassarititassat.

ASN/VVM pillugu nassuiaatit suliarineqarnerannut periuitsit atorineqartut suliniummik ingerlatsisut Namminersorlutik Oqartussallu suleqatigiinnerisigut aalajangersarneqarsimapput.

ASN/VVM pillugit nassuiaatinik suliaqartarnissaq pillugu nalunaarusiaq maanna suliarineqarpoq, misissuinerinullu malittarisassat taamaasilluni inissinneqassapput. Tamatuma saniatigut Avatangiisit pillugit inatsimmik suliaqartoqarpoq. Siuliani taakkartorneqartut marluk, tassaassapput suliniutip malitassai, taamaasiornikkummi avatangiisit inuiaqatigiillu suliniummullu soqutigisaat qulakkeerneqassapput.

Piumasaqaatigisassavut qaffasissuusariaqarput, aammalu nunani issuttuniittuni malittarisassanunni assi-

ngusuusariaqarlutik. Nunat taakku aluminiumik inuussutissarsiorneq taakkunangalu pisortatut aqutsinermik misillittagaqartuupput.

2008-mi 2009-milu avatangiisinut sunniutissanik naliliinermut (ASN/VVM) atatillugu suliaqarnermi arlalippasuartigut tunngaviussanik misissuinerit ingerlanneqarsimapput. Misissuinerillu taakku takutippaat ullumikkut pissutsit qanoq isikkoqarnerisut, avatangiisitsinni, pinngortitami, inuiaqatigiit akornanni, kulturimi aammalu peqqisutsimi. Misissuinerit taakku naammassereerput, suliniutillu maanna uppersarsinnaalerpaa suna aallaaviussarnerisut, kingusinnerusukkut misissuisoqarneratigut ineriartorneq qanoq isikkoqarnerisut takuneqarsinnaalersillugu.

Suliniutip teknikkikkut ilusissaa piareerneqarpat, taava avatangiisinut sunniutissat nalilerneqarnissaat naammassineqarsinnaalissapput. Tamanna naammassineqariapat pisortat aalajangersinnaalissavaat, suliniutip suliniutissat suut isumagissaneraat aammalu isumagisinnaaneraat.

Taama pisortat suliaqarnerat kingusinnerusukkullu akuersinissaat tunngaviussapput suliniutip sanaartorneqarnissaanut aallartinnissamut. Taamaattumik qulakkeerneqartariaqarpoq, avatangiisit pillugit allattoqarfiup naammattunik pisinnaasaqarnissaa, tassami avatangiisinut sunniutissat nalilerneqarneri itisuumik suliarineqarnikut suliarisussaavaat.

Namminersorlutik Oqartussat Alcoa-llu akornanni isumaqatiginninniarnertit

Namminersorlutik Oqartussat Alcoa-llu akornanni isumaqatiginninniarnerni ingerlanneqartuni pissutsit suut illuatungeriit akornanni suliniutip ineriartortinneqarnerani ingerlaqqinnissami qulaajarneqassanersut aalajangerneqartarput. Suliniutip ineriartortinneqarnera ima siuarsimatigilerpoq, teknikkikkut misissuinerit kingullit takutissinnaalissallugu sanaartornissamut aningaasaliissutissat annertussissaat, taamaasilluni Naalakkersuisut nunatsinniit suliniummullu piginneqataanissaq pillugu aalajangernissamut tunngavissamik saqqummiussinnaalissapput.

Piginneqataanissamut aalajangernissami aningaasaliinermi nalorninartorsiorneq iluanaarutissallu kisimik atorineqarnavianngillat, kisianni aamma nunatsinniit aalajangerneq suliniummullu namminersortut aalajangernissaannut aningaasanillu attartortitsisussanunni sunniuteqassaaq. Taamaattumik politikereerisut akisussaaffillittut piginnittuunissamut aalajangernissatsinni nunatta aningaasaqarniarnera ineriartorneralu kisiat isiginiassanngilarput. Kisianni aamma naliliisariaqarpugut, suliniummullu atugassaritit suut atugassaritissanerlugit, taamatuttaarlu suliniutip akilersinnaaneranunni ajoqutissat iluaqutissallu isigisariaqarlutigit.

Naalakkersuisut aalajangernissamut tunngavissaq aatsaat saqqummiussinnaavaat, suliniummullu atatillugu sanaartornissap ingerlatsinermullu aningaasartuutissat piginneriaatsini assigiinngitsuni atugassarititaasussat ersarinnerusumik takuneqarsinnaalerpata.

Isumaqatiginninniarnerni maannakkut qitiupput suliniummullu suut atugassarititaassanersut – sanaartornerup



nalaani aammalu ingerlatsinerup nalaani. Taakkunannga pingaarnersaapput suut inuiaqatigiinniit suliniummut piumasaaqaataassanersut, suullu atugassarititaassanersut.

Suliniut piviusunnngortinneqassappat, pingaaruteqarpoq nunani allani ingerlatsisunut unammillersinnaanissaq, aammalu uagut inuiaqatigiittut piumasaaqaatissavut tullerriaaqqissaartariaqarpagut, tamatumalu saniatigut aningaasaliisut nunanit allaneersut suleqatigalugit suliffeqarfimmu uagutsinnullu inuiaqatigiittut pitsaasunik tunngavissanik pilersitsisariaqarpugut.

Assersuutitut taaneqarsinnaapput Naalackersuisut Qallunaat Nunaanni naalackersuisunut klima pillugu isumaqatigiissutaat, nunanit allanit suliarortartut pillugit ingerlatsinerit nunatsinnit akisussaaffigineqalernissaat sullisigissallugu, nunatsinneersut suliasaartinnissaat,

ilinniarfissanik aluminiuliorfissamik pilersitsinissaq, maannakkullu ingerlanneqartut tatsinik atuisinnaatitsinernik atugassarititaasussat ilusilersorneqarnissaat siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu inuiaqatigiinnut iluaqutaasussat, kisiannili saniatigut suliniutip nunani allani ingerlatsisunut unammillersinnaasuunissaa.

Allatigut aamma atugassarititat misissorneqartussaassapput, isumaqatiginninniarnert annertusiarortillugit. Suliniutip ineriartortitsilluni alloriarnert pingajuat ilimagsatsit 2011-mi anguneqarpat, suliniummut tamakkii-sumut atugassarititat isumaqatiginninniutigineqarumaarput. Taamaasilluni suliniummik piginnittuusut piviusunnngortitsissanerlutik aalajangernissaannut piffissaq qanillineqassaaq.

Pilersaarusionermut atillugu avatangiisit nalilersornerat (SMV)

Pilersaarusionermut atillugu avatangiisit nalilersornerat (SMV) tassaavoq politikerit politikikkut pilersaarutitut pilersaarusionernullu aalajangernissaminut atugassaat. Aluminiuliorfiliorniarluni suliniummur atillugu pilersaarusionermut atillugu avatangiisit nalilersorneqarneranni makku misissuiffigineqarsimapput, avatangiisit, pinngortitaq, peqqinnissaq aammalu kulturikkut oqaluttuarisaaneq. Pilersaarusionermut atillugu avatangiisit nalilersorneqarneranni siunnersuutigineqarpoq misissuinerit aluminiuliorfiliorniarluni suliniutip ingerlaqqinnissaanut aalajanginnissami misissuinerit ilaatinneqarnissaat.

Pilersaarusionermut atillugu avatangiisit nalilersornissaannut piareersarnerit siulliit 2006-p naajartornerani aallartinneqarput, maannakkullu nalilersuinerit naammassineqarsimallutik. SMV ukiut aningaasaqarfiiit sisamat ingerlaneranni (2007-2010) nammineq aningaasartuutissanik siumut missingersuuteqarsimavoq 15 mio. kr.-inik. Tunuliaqutissatut nalunaarusiat 15-t suliarineqarsimapput, pingasoriaq tulleriaraluni innuttaasunik ataatsimiititsisoqartarsimavoq, nunanit tamalaanit ilaasoqarluni isummersoqatigiinnermik ingerlatsisoqarsimavoq, paasissutissarpasarnik NunaGIS-ikkut aallertoqarsinnaangortitsisoqarsimavoq naggataatigullu inaarutaasumik SMV pillugu nalunaarusiortoqarsimalluni. Pilersaarusionermut atillugu avatangiisit nalilersorneqarsimaneri pillugit suliat nittartakkami www.smv.gl-mi aaneqarsinnaapput.

Pilersaarusionermut atillugu avatangiisinik nalilinerup inaarutaasumik oqaaseqaatitaanni pingaartillugu taaneqarsimavoq, susassaqrifiup ataatsip immikkut ilisimasaqartuisa siunnersuutigisimagaat, aluminiuliorfiliorniar-

luni suliniutip maannakkut isikkuni atorlugu pilersinneqassanngitsoq. Tassalu taama siunnersuuteqartuuvoq Nunatta Katersugaasivia Allagaateqarfialu, taannami naliliisimavoq kulturikkut oqaluttuurtassat naleqarluartut tatsini erngup nukinga atorlugu nukissiorfissatut atorineqartussat eqqaanni pigiinnarneqartariaasut eqqissisinnegassasullu. Immikkullu ilisimasallit pilersaarusionermut atillugu avatangiisinik nalileeqaatasimasut siunnersuuteqarsimanngillat tatsit atorineqartussat, Tasersiaq aamma Tarsartuup Tasersua, atorineqassannginnerannik, soorlu aamma Qeqqata Kommuniata aluminiuliorfissap inissaanut siunnersuutaanut allangortitsinissamut siunnersuuteqarsimanngitsut.

Pilersaarusionermut atillugu avatangiisinik naliliisut innersuussutaat tamakkiisumik isigigaanni ima isikkoqarpoq:

- immikkut ilisimasallit misissuinerit tunngavigalugit innersuussutsit saqqummiussimasaat, politikikkut eqqartorneqassasut aalangiiffigineqassasullu, aluminiuliorfiliorniarluni suliniut ingerlateqqinneqassanersoq, allangortinneqassanersoq, kinguartinneqassanersoq imaluunniit unitsiinnarneqassanersoq.
- pilersaarusionermut atillugu avatangiisit nalilersorneqartarnissaannut inatsisartut inatsisissaannik suliaqartoqassasoq, 2012-mi inatsisartut inatsisissaannut siunnersuummik saqqummiisoqarsinnaaniassamat.
- aluminiuliorfiliorniarluni suliniut piviusunngortissallugu aalajangertoqassappat, aningaasanik immikkoortitsisoqassasoq pilersaarusionermut atillugu avatangiisinik nalilinerit misissuiffigisimasaat tunngavigalugit allangoriartortoqarneris misissorneqartarniassamat.

Immikkut ilisimasallit innersuussutaat

Avatangiisit. Islandimi misilittakkat tunngavigalugit ilimagineqanngilaq annertunerusumik aluminiuliorfimmiit erngup nukinga atorlugu nukissiorfinniillu avatangiisinut qanittunut avatangiisinullu mingutsitsisoqarnissaanik. Avatangiisinut sunniutissat malunnarnersarissavaat CO₂ –mik aluminiuliorfimmiit aniatitsinissaq, taannalu avatangiisinut qanittunut nammineq sunniuteqarnaviannigilaq. Tamatuma saniatigut aatsitsivimmiit makku aniatinneqassapput, SO₂, fluorider, PAH, partikler (pujoralaat) aamma PFC-gassit.

CO₂ –mik aniatitsineq pillugu aatsitsiviup sananeqarneraniit atorunnaarnissaata tungaanut sunniutissat nalilersorneqarsimapput (livscyklusvurdering, LCA). Naliliineq taanna inerniliisimavoq nunatsinnut aluminiuliorfik inissinneqassappat erngullu nukinganik nukissiuuteqarluni, aatsitsivinnut nutaanut allanut nunani allani saneqartunut al-



lanillu nukissiuuteqartunut sanillullugu annikneerarsuar-mik CO₂ –mik aniatitsissasoq.

Nunat tamalaat klima pillugu isumaqatigiissutissaat ima isikkoqalissappat, CO₂ –mik aniatitsineq killilersorneqalerluni/akileraarusersorneqalerluni, taava nunatsinni aluminiuliorfik nunani allani aatsitsivinnut allanut ikuallaanik-kut nukissioortunut sanillulluni unamillernissaminut pitsaasumik inissisimalissaaq. Illuata tungaanili nunatsinnit CO₂ –mik aniatitsinissamut kisimi akiliisarnissamut pisusaaffiliisoqarpat, taava nunatsinnut imaluunniit sulinium-mut aningaasaqarnikkut ajortumik sunniuteqassaaq.

Taamaattumik innersuussutigineqarpoq, pissutsit ta-makku politikikkut aalajangerniarnermi ilaatinneqassasut, apeqqutillu taamaattut Naalakkersuisut klima pillugu isu-maqatiginninniutissanut ilaatileereersimavaat.

Pinngortitaq. Islandimi misilittakkat tunngavigalugit an-nerterusumik Ilimagineqanngilaq uumasunut naasunullu aluminiuliorfimmiiit erngup nukinga atorlugu nukissiofinni-illu sunniuteqartitsisoqassasoq. Nunatami attorneqartus-sami, uumasut sunnerneqarsinnaapput, piffiit ilaanni nu-ngullutik imaluunniit ikilillutik, kisianni Maniitsup kangia ataatsimut isigigaanni uumasut amerlassusaannut anner-tunerusumik malunnaataanaviangilaq.

Tuttut immikkut misissuiffigineqarsimapput. 2008-miit 2010 tungaanut tuttu 40-t radiomik nassitsissutiler-lugit pineqarsimapput, misissuinerillu paasissutissanik pingaartunik tunisimapput erngup nukinga atorlugu nukis-siofiiit sananeqannginneranni tuttu piffinni aalajangersi-masuni ingerlaartarnerannik.

Innersuussutigineqarpoq tuttu nalunaaqutsorsorlu-git misissuiffigineqaaqqissasut sanaartornerup nalaani aat-sitsiviullu aallartereernerata kingorna. Tassa pilersaar-siornermut atatillugu avatangiisit nalilersorneqarnerisa naliliineranni kingusinnerusukku misissueqqinnissat inger-lanneqartarnissaannut innersuussuteqarnerisa ilagisaat.

Peqqinnissaq. Ilimagineqanngilaq inuiaqatigiit peqqinneran-ut ajortumik aluminiuliorfik erngullu nukinga atorlugu nu-kissiofiiit sunniuteqarnissaat. Ilimagineqarporli Maniitsumi peqqinnissaqarfiit sullissinikkut annerterusumik pisaria-qartitsiffiunerulissasut, innuttaasut amerlinerisa kingune-rannik. Maniitsumi innuttaasut peqqinnerisa inissisimaffiat maanna misissuiffigineqareerpoq. Innersuussutigineqar-poq misissuinerit taakku aluminiuliorfiup tunisassiulerne-rata aallartinneraniit ukiut tallimat qaangiunneranni misis-suisoqaaqqissasoq allannguuteqarsimanersoq takuniarlugu.

Kulturikkut oqaluttuarisaaneq. Erngup nukinga atorlugu nukissiofiliorniarnermi kulturikkut oqaluttuarisaanermi eriagisassat eqqorneqartussaassapput. Sunniutigisussaa-vaammi kulturikkut oqaluttuarisaanermi eriagisassat ilai uligutsinneqartussaane-ri, taamaasillunilu aserfallakkiartu-lertussaane-ri. Nunatta Katersugaasivia Allagaateqarfialu (NKA) innersuussuteqarpoq tatsit ator-neqartussat sapu-sorsorlugit qaffatsinneqarnissaat unitsinneqassasoq. Taa-maassinnaangippat NKA-p innersuussutigaa kulturikkut

oqaluttuassat eriagisassat misissorneqaaqqissaarnissaat qulakkeerneqarnissaallu nunap ilaata ulitinneqannginnerani.

Nunap immikkoortuisa ineriartornerat. Aluminiuliorfimmik pilersitsisoqassappat ilimagineqarpoq ullumikkut nunat-sinni takuneqarsinnaareersutut nunap immikkoortuini al-lanngoriartornerit suli sukkanerulissasut. Tassa nunap sin-neraniit nunatta qeqqanut nutsernerup suli annertuneruler-nissaa ilimagineqarpoq aluminiuliorfik sananeqassappat.

Innersuussutigineqarpoq, innuttaasut nuuttarnerinik misissuisimanagerit siunissami misissueqqittarnikkut paasis-sutissaataasunik nutarteriuarfiginissaat. Paasissutissanim-mi nutarteriuarinikkut nunatsinni inuiaqatigiit ineriartorne-rat ilutigalugu pilersaarusiornissamut iluaqutaassammata.

Qaleriissaaraluni misissuinerit. Taseriap eqqaani inger-latsisoqarnissaanut sunniutissat tamarmiusut naliliiffigini-arlugit misissuisoqarnikuvoq. Naliliisoqarsimavoq ingerla-tassat nunatami tassani assigiinngitsumik sunniuteqaru-maartut suliassat annertussusaat assigiinngimmata. Taa-maattumik innersuussutigineqarpoq ingerlatassat assigiin-ngitsut tamarmik aatsitassarsiorneq, erngup nukinga ator-lugu nukissiofiiit, inuussutissarsiu-tilagalugu piniarneq aali-sarnerlu aammalu takornarianik ingerlassineq ataatsimut pilersaarusi-tilagalugu assigisat.

Ingerlatitseqqinnissamut/misissueqqinnissamut innersuussut

Pilersaarusi-tilagalugu atatillugu avatangiisit nalilerneqar-nerannik suliaqarnerup pingaarnersaasa ilagaat innersuus-suteqarnissaq sutigut ukiuni tulliu-tiluni misissuisarnikkut ineriartorneq malinnaavigineqassanersoq. Taama nakkuti-ginninnermi ineriartornerit pilersaarusi-tilagalugu atatillugu avatangiisit nalilerneqarneranni eqqoriaanerit assiginaat takuneqarsinnaaniassammat.

Pilersaarusi-tilagalugu atatillugu avatangiisit nalilerne-qarneranit innersuussutaavoq misissuiffigineqarsimasunit immikkoortut pingasut misissuiffiguarnissaannik pilersaa-rusiortoqassasoq. Tassalu pinngortitaq, peqqinneq aam-malu nunap immikkoortuisa ineriartornerat.

Misissueqqittarnissat ingerlanneqarnissaannut inner-suut atsaat atuutinneqassaaq politikikkut aalajanger-toqarpat aluminiuliorfiliorniarluni suliniutit piviusunngor-tinneqarnissaanik.

Nalunaarusiat, innuttaasunik ataatsimiititsinerit, isummersoqatigiinnerit il. il.

Nalunaarusiat

Pilersaarusi-tilagalugu atatillugu avatangiisit nalilersorne-qarneranni nalunaarusiat ataasiakkaat suliarineqarnerani avataanit ilisimasalinnit ikiorteqarluni suliarineqartarsi-mapput. Taamaasilluni nalunaarusiat tunuliaqutassat arla-lippasuit pilersinneqarsimapput. Nalunaarusiat tunuli-aqutaasut tamarmik uani aaneqarsinnaapput www.smv.gl

Avatangiisit: LCA (aallartinnermiit uninnissap tungaanut naliliineq) taaneqarsinnaavoq avatangiisit pillugit nalunaa-

rusiornermut ilassatut suliaasoq, tassami avatangiisit pillugit apeqqutit annertuumik sammeneqarput naliliineri. Taama aallartinnermiit uninnissap tungaanut naliliineq immikkut suliaassaasimavoq, taamaattumillu naliliineq taanna immikkut sammeneqarsimalluni. Avatangiisit pillugit nalunaarusiamut immikkoortoq LCA pillugu nalunaarusiap saniatigut immikkut tunuliaqutissatut nalunaarusiassanik suli-aqartitsisoqarsimangilaq.

Aluminiuliorfiliorniarluni suliniutip Avatangiisinut Sunniutissanik Naliliinissani (ASN/VVM) SMV-mi avatangiisit pillugit immikkoortortamut imassamigut qanittuararsu-voq. ASN/VVM-ili immikkut ingerlanneqartussaavoq, suli-aqartussallu SMV-mut ilaasunit allaanerullutik. Taamaattumik SMV-miit aluminiuliorfiliorniarluni suliniutumit ASN/VVM-imut ingerlatsineri- mut imaluunniit ingerlatsinissamut arlaannaatigulluunniit tikkuassisoqanngilaq.

Pinngortitaq: Pilersaarusiornermut atatillugu avatangiisit pillugit naliliinari- neq aallartimmalli Pinngortitamut allat- toqarfik Danmarks Miljøundersøgelser aamma Pinngortita- leriffik qanittumik suleqatigisimavai. SMV-mut tunulia- qutissamik toqqaannartumik 2008-mi nalunaarusiortoqar- simavoq. Tamatuma saniatigut VVM-inik misissuisut sule- qatigalugit tunuliaqutissanik nalunaarusiortoqarsimavoq. Kingusinnerusuk- kut misissueqqinnissani ilimagineqarpoq tunuliaqutissanik nalunaarusiortoqarumaartoq, pingaartu- mik tuttu aluminiuliorfiliorniarluni suliniutumut atatillugu nukissiorfissat aallartinneqannginnerini, sanaartorneqar- nerini sanaartoreerneqarnerisalu kingorna inooriaasaat si- ammasissusaallu pillugit.

Peqqissuseq: Ingerlatsinerup nala- a tamarmiusoq Peqqis- sutsimut Naalakkersuisoqarfimmit akisussaaffigineqar- poq. Tunuliaqutissanut nalunaarusiat sisamat suliari- neqarsimapput, marluk 2007-mi aammalu marluk 2009-mi. Suliniutit Peqqissutsimut Naalakkersuisoqarfimmit ingerlan- neqartut allat ilagalugit naalakkersuisoqarfimmit piareer-

sarneqarsimapput. Soorlu pinngortitamut tunngasut assi- galugit SMV ataani peqqissutsimut tunngasut ukiuni tulliu- tuni qulini misissorneqaqqittassapput, malinnaaffigineqar- sinnaaniassamat aluminiuliorfiup sananeqannginnerani, sananeqarnerata nalaani aammalu sananeqarenerata nalaani peqqissutsip qanoq isikkoqarnera.

Kulturikkut oqaluttuarisaaneq: Kulturikkut oqaluttuarisa- ner- mut attuumassuteqartut suliniuteqartut, Alcoa aamma Namminersorlutik Oqartussallu, qanganitsanik misissuitit- sinerannut qanittumik suleqateqarnikkut ingerlanneqarsim- apput. Pilersaarusiornermut atatillugu avatangiisit nali- lersornerisa qanganitsanik misissuinerit pillugit tunuliaqu- tassatut nalunaarusiat marluk atorlugit ingerlatsinnaasi- mapput. Tamatuma saniatigut Kulturikkut oqaluttuarisa- ner- mik suliaqartut Maniitsup kangiani ukiuni kinguller- ni 50-ni nunatamik atuisarsimaneq pillugu tunuliaqutissatut nalunaarusiortitsisimavoq.

Nunap immikkoortuisa ineriartorneri: Uani suliaqartut Greenland Development-ip kommunini inoqutigiit ilusaat, akileraarutit aningaasaqarniarnerlu pillugit nalunaarusiaat, aammalu nunap immikkoortuisa ineriartornerat pillugu isu- masioqatigiineq januar 2008-mi ingerlanneqarsimasoq tunngavigalugit immikkoortoq una suliari- neqarsinnaasimavoq. Tamatuma saniatigut nunap immikkoortuisa ineri- artornerinik misissuiner- mik suliaqartut nunatsinni inuit nuukkusussusaanik 2008-miit 2010-mut misissuiner- nut qitiusumik peqataasimavoq. Nalunaarusiat tassannga- anersut uani allaaserinninnermut tunngaviulluinnartunut ilaapput. Uani misissuisut 2010-mi aamma nunap immik- koortuinut, inooqatigiinnermut, inuiaqatigiinnullu sunni- utissanik misissuiner- nik ingerlatsisimapput. Tassunga atatillu- gu suliaq nunap immikkoortuisa ineriartornerannut allaa- serinninnermut tunuliaqutit atorneqarpoq, kisianni aam- ma Inatsisartut 2010-mi ukiakkut ataatsimiinneranni nas- suaammi uani immineq qulequtalerluni ilaatinneqarpoq.





Qaleriissaaraluni misissuinerit: Aluminiuliorfiup inissinneqarnissaanik eqqarsaateqartoqalermalli paasinarsisimavoq Maniitsup Kangerlussuullu akornanni inissisimasooq, Taser-siaq immikkut soqutiginaruusoq. Tassami nunatami tassani assigiinngutsunik ingerlatsisut arlaqarput. Qulakkeerniar-lugu ingerlatsisut tamarmik nunatamut tassunga ataatsimut sunniutissaat paasinarlugit tunuliaqutissatut nalunaarusi-ortoqarpoq, Taseriap eqqaani qaleriissaaraluni misissuiner-nik. Tassani inerniliisoqarpoq toqqaannartumik Arnangornap Qoorua sunnerneqarnavianngitsoq, aluminiuliorfik Sisimiu-nut imaluunniit Maniitsumut inissinneqassagaluarpit.

NunaGIS: SMV-mik ingerlataqartut aallaqqaataaniilli angu-niarsimavaat SMV-p ataani misissuinerit ingerlanneqarsi-masut pillugit paasissutissiinarnermut qitiusumik aallertar-fissamik pilersitsinissaq, taamaattumillu nunatsinni web-ikkut aallertarfimmu NunaGIS (www.nunagis.gl) paasissu-tissat amerlanerpaat inissinniarneqarsimapput. Paasissu-tissarpasuit maanna tassunga inissinneqareersimapput, kisianni siunissami suli amerlanerusut inissinneqarumaar-put. Soorlu taaneqarsinnaavoq sarfap aqquataasa ingerlaar-fissaat nutaajunerusut suli ikkunneqarsimangimmata. Angu-niagaavoq, NunaGIS-imut isernermi avatangiisit imaluunniit pinngortitaq pillugu paasissutissat tamarmik aaneqarsinna-nissaat. Paasissutissanik tamarmiusunik aallersinnaanissaq naamassineqarsinnaassangatinneqarpoq 2010-p naalernerani.

Innuttaasunik ataatsimiititsinerit

Pilersaarusiornermut atatillugu avatangiisit nalerlerneqar-niarnerisa ingerlanneqarnerini anguniagaajuarsimavoq paa-sissutissat katersukkat tamanit pissarsiarineqarsinna-nissaat. Tamatumunnga atatillugu arlaleriarluni Sisimiuni, Maniitsumi, Nuummilu innuttaasunik ataatsimiititsisoqar-tarsimavoq, tassami illoqarfii taakku pingasut aallaqqa-taaniit aluminiuliorfimmik inissiivissatut piukkunneqarsi-mapput.

August 2007-mi aallarniutaasumik ataatsimiititsinerit ingerlanneqarsimapput, januar 2010-mili inaarutaasumik ataatsimiititsinerit ingerlanneqarsimallutik. Akornannilu, december 2007 aamma januar 2008 pilersaarusiornermut atatillugu avatangiisit nalilersorneqarnerisa siulliit nalunaa-rusiarineqarneri tusarniaaffiqarsimapput.

Innuttaasunik ataatsimiititsisarnernit oqaaseqarfigine-qartarnerisigut, inerniliuunneqarpoq pilersaarusiornermut atatillugu avatangiisit nalilersorneqarnerinik ingerlatsisut innuttaasunik ataatsimiititsisarnerat innuttaasut ilaatinne-qarnissaminut ilimasuutaanit naammassinnissimanginne-rat. Pissutsit arlallit naammaginarsimangillat: Saqqummi-ussat immikkut ilinniarsimangitsunit paasissallugit ajorna-kusoorsimapput, oqaatsitigut aporfeqartoqarsimavoq, taasa-mi saqqummiussinerit amerlanersaat qallunaatut ingerlan-neqarsimammata, aamma innuttaasut naammattumik paasi-tinneqarsimangillat qanoq tamanut ammasumik pilersaaru-siornermut atatillugu avatangiisit nalilersornerannik inger-latsinissamut iliuuseqartoqassanersoq. Pissutsit taamaattut kingunerisimavaat, innuttaasut ingerlatsinerimut peqataasut oqaaseqaatissatik attuumassuteqartunut naammattumik saqqummiussinnaasimangimmattigit, naak tamanna anguni-agaagaluartoq. Taamaattoqarnera tamat oqartussaaqataa-nerannut ingerlatsinerimi pitsaassutsip killeqassutigisimavaa.

Naliliinerit kingorna, ASN/VVM-inik ingerlatsinerimut atatillugu innuttaasunik ataatsimiititsinerini ataatsimeeri-aatsit pitsanngorsarneqarput, taamaasiornikkut ataatsimii-titseriaatsit nalinginnaasut saniatigut nerriveeralersorluni ataatsimiinnerit ingerlateqqinneqartarput, paasissutissanik amerlanerusunik saqqummersitsinikkut/isiginnaagassiatigut saqqummersitsinikkut, toqqaannartumik oqalutseqar-luniluunniit misissuisut oqaloqatigineqarsinnaalersillugit.

Isummersoqatigiinnerit il. il.

Pilersaarusiornermut atatillugu avatangiisinik naliliinerit nunap immikkoortuisa ineriartornerannut ingerlatsisut Ili-simasanik annertusaanermut ingerlatsineriminnut atatillugu januar 2008-mi nunani tamalaanit ilisimatuunik aggersaal-lutik isummersoqatigiisitsipput, Canada-mit, Island-imit, Qallunaat Nunaannit, Sverige-mit, Finland-imiillu peqataa-soqarluni.

Pilersaarusiornermut atatillugu avatangiisit nalilersor-neqarnerannut atatillugu angalalluni paasisassarsiortoqar-poq USA-mut, Canada-mut, Norge-mut Island-imullu.

Isummersoqatigiinnermit, angalalluni paasisas-sarsiornernit pissarsiat pilersaarusiornermut atatillugu avatangiisit nalilersorneqarnerannut nalunaarusiamut ilaatinneqarput.

Inuiaqatigiit aningaasaqarniarnerat pillugu misissuinerit

Inuiaqatigiit aningaasaqarniarnerat pillugu misissuinerit pi-sortanut sunniutissat pingaarnerutillugit sammineqarsimapput, illuanili ilimagineqarpoq namminersortunut sunniutissat pitsaalluinnartuunissaat, kisiannili annertussusaat aalajangeruminaatsuulluni.

Aluminiumik tunisassiorfissamat atatillugu inuk atorfirmiit akissarsiakinnerusumit aluminiuliornermut atatillugu atorfirmut pitsaanermik akissarsiaqartitsisumut nuunerani, inuiaqatigiit aningaasaqarniarnerannut sunniutissanik misissuinerit akileraarutitigut isaatitassat annertunerusut kisimik isiginiarneqarput, soorlu aamma inuup taassuma atuilerneruneratigut suliffeqarfinnut suliaqartitsineruleruneratigut sulisussanut sunniutissaasorineqartut isiginiarneqartut. Namminersortunut toqqaannartumik sunniutissat – tassalu inuup taassuma ilaqutaasalu namminneq inissaminut aningaasaliinissamat periarfissaqarneruleranerat, sipaarsinnaaneruleranerat, pitsaanerumillu aningaasaqarneruleranerisa kinguneranik inuuniarnikkut atugassaritit pitsaaneruleranerat ilaatinneqanngillat.

NIRAS-ip aluminiumik aatsitsiviliornerup aningaasaqarnikkut sunniutissai pillugit nalunaarusiaani (januar 2010) mianersortumik eqqoriaanermi ilimagineqarpoq ungasinnerusooq eqqarsaatigalugu ingerlatsineq pitsaasumik sunniuteqassasoq ukiumut 100 mio. kr.-inik. Tassa tunngaviumik aallaavimmi, ullumikkut Kalaallit Nunaanni inuit sulisinnaasut tunngavigalugit. Allatut oqartoqarsinnaavoq, suliniarnikkut suli pitsaaningortissinnaavarput, soorlu inuussutissarsiutinut pitsaanerumik tunisassior-tunut amerlanerusunik inuussutissarsiuteqalersitsinikkut. Tamanna arlalitsigut anguneqarsinnaavoq:

Sulisinnaasut amerlineri

Sulisinnaasut amerlineqarsinnaapput ullumikkut sulisorisallugit pissarsiarineqarsinnaanngitsut sulisinnaanngorsarnerisigut. Taamaasiornikkut angusassat marluupput. Inuit suliffeqanngitsut pikkorissarnerisigut sulisinnaasunngortinneqarpata, pisortaniit tapiissutigineqartartut atorrunaarneqassapput aammalu inuiaqatigiinnut akileraarutitigut taakkunanit isaatitsisoqalissaaq. Pingaaruteqarpoq sivisuumik suliffissaqarsimannngitsut kisiisa isiginiarneqannginnissaat, kisianni aamma eqimattat allat sulisoqarnerup avammut killinganiit aamma isiginiarneqarnissaat, Maniitsumi aluminiuliorfirmut suliarortut atorfigisimaasa inuttalerniarneqarnerini. Taamaasiornikkut periarfissaqarpoq sulisinnaasut annertuumik amerlineqarluarsinnaanerannik, taamalu pisortat aningaasaqarnerannut sunniutissat pitsaasut annertusineqarlutik.

Nuttarsinnaasut amerlineqarnerat

Ilimagineqarpoq Maniitsumut suliarortlutit nuuttut 800

missaaniittut nuunnerisigut sulisussat naammatsinneqassasut. Nuliaasut/uiusut meeqqallu ilanngukkaanni nuuttussat 1200 tungaannut amerlassuseqarumaarput.

Taamaattumik tamatuma takutippaa pingaaruteqarluinnartoq nuukkusussutsip nunatta iluani annertusarneqarnissaa, sulisussat atorfissaqartinneqartut nunatsinniit matussuserneqassappata, apeqqutaanngilarmi sulisussat atorfissaqartinneqartussat naggataatigut taakkartorneqartunit ikinnerussagaluarpata imaluunniit amerlanerussagaluarpata.

Nuukkusussuseq pillugu misissuinerup takutippaa, inuiaqatigiit ilarpassui nuukkusussuseqartut, aammalu suliffissat, suliffimmi atugassarititat, ilinniarsinnaaneq, inooqatigiinnermilu attaviit pingaaruteqartuusut nuukkusussutsimi tunngavinnut. Tamatuma saniatigut ersarippoq innuttaasut najugaqarfinit minnerusunit illoqarfinit annerusunut nuuttartut, taakkunanimi sulinissamat ilinniarnissamullu periarfissaqartarmat. Taamaattumik nuukkusussuseqartoqarpoq suliffissamik pissarsinnaagaanni.

Inuussutissarsiutit tapiissuteqarfigineqartartut

Ullumikkut sulisinnaasut ilai inuussutissarsiutiniippat assigiinngitsutigut tapiinikkut napatinneqartuni. Sulisinnasullu tapiissuteqarluni ingerlatsivinni sulisorineqartut tunisassiornermut peqataapput akileraarutitigullu isaatitseqaataallutik, kisiannili inuiaqatigiinnut aningaasartuutaallutik. Inuiaqatigiit aningaasaqarniarnerannut iluaqutaassagalu- arpoq sulisinnaasut taakku inuussutissarsiutinut tunisassiorsinnaanerusunut nuutsinneqarpata. Taamaasiornikkut sulisinnaasut amerlineqassapput, aammalu pisortat aningaasaqarniarnerannut pitsaasumik sunniuteqassallutik. Taamatuttaaq anguneqassaaq sulisinnaasut amerlasuut atugarissaarnissamat pitsaanerumut aqutissieqataanerat, tapiissuteqartarnerit tunaartariunnaarlugit. Taamaasiornikkummi aamma anguneqassaaq, avataaanit sulisartunik atorfissaqartitsinerup annikinnerunissaa.

Inuussutissarsiutinut allanut sunniutissat

Island-imi misilittakkanit takuneqarsinnaavoq inuussutissarsiutit allat aluminiuliorfiliorfeqalernermit sunnerneqartartut, tassami aluminiumik tunisassior-tut amerlanertigut annertunerusumik aningaasarsiaqartitsisinnaasarmata. Tamanna ilaatigut pitsaavallaanngitsumik kinguneqarsinnaavoq, tassami inuussutissarsiutit ilai ullumikkut ajunngitsumik ingerlasut kisiannili unammillersinnaassusaat killeqartut, atugarisaannik ajornarnerulersitsisinnaammata, sulisussanik aluminiumik tunisassior-tunut unammillilisagunik. Tamatuma illuata tungaanit naqissuserpaa pisari-aqarluinnartoq sulisinnaasut amerlineqarnissaat. Tassami aluminiumik tunisassiornermi sulisussat naammattut kisi-

mik amigaatigineqarnaviangillat, kisianni aamma inuussutissarsiutit atuutereersut sulisussanik naammattunik peqarnissaat pisariaqarpoq, aningaasarsiatigut akitigullu qaffakkiartornerup kinguneranik aningaasap naleerukkiartornissaa pinngitsoorneqassappat.

Island-ip kangiani aluminiuliorfiup sananeqarnerani nunap immikkoortuani aalisakkanik tunisassiornermi sulisorineqartut ilimagisamit annertunermik ikilineqarput. Kisiannili aluminiuliorfik kisimi toqqaannartumik pisooqataangilaq. Suliffeqarfiit sionratigut pinngitsaalineqarlutik amerlasuunik sulisoqartinneqarsimasut – nunap immikkoortuani suliffeqarfinnut ikitsuinnarnut ilaanermigut – periarfissaqalersimapput ingerlatsinermi periaatsinik pitsanngorsaaniisanut tamatumalu kinguneranik sulisut

ikinnerusut atorfissaqartinneqalerlutik. Tamatuma aamma kingunerisimavaa, inuussutissarsiutit pioreersut unammillerluarsinnaanerulernerat, aammalu ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu piujuarnissaq qulakkeerlugu.

Pingaaruteqarpoq eqqaamassallugu, inuiaqatigiit aningaasaqarniarnerannut naliliinerit tassaammata tikkuussisuu-ginnartut, tasaanatillu kisitsinerit eqqoqqissaartut. Naliliinerit amerlasuunik eqqoriaanertaqarput, tassami suli pissutsit ilai suli aalajangiiffigineqarnikuunngillat.

Kisianni inuiaqatigiit aningaasaqarniarnerat pillugu misissuinerit takutippaat, qanoq iliornikkut nunatta suliniut annerpaamik pissarsissutigisinnaaneraa.



Nunap immikkoortuisa aningaasaqarniarnerannik misissuineq

Copenhagen Economics-ip nunap immikkoortuisa aningaasaqarniarnerisa misissuiffiginernejarneri, 'Aluminiumik aatsitsivilioriarluni suliniutip kommunit aningaasaqarniarnerannut sunniutissai' -mik taaneqartumi, nalilernejarput Maniitsumi aluminiuliorfimmik pilersitsinermi nunatsinni kommuninut sisamaasunut aningaasaqarniarnikkut sunniutissat.

Soorlu inuiaqatigiit aningaasaqarniarnerat pillugu misissuinermi takuneqarsinnaasutut, suliniutip piviusunngortinneqarneratigut pisortat aningaasaqarniarnerat pitsaasumik sunnerneqassaaq, pingaartumik innunit aluminiuliorfimmut toqqaannartumik toqqaannangikkaluamillu atorfeqartussanik akileraarutitigut isaatitsinikkut.

Misissuinermi pingaartinneqarnerusimavoq aatsitsivimmik ingerlatsisoqarnerani sunniutissat, kisianni aamma sanaartornerup nalaani kommunit aningaasaqarniarnerat pillugit inerniliinerit saqqummiunneqarput. Saniatigut pisutsit tikkuartorneqarput pingaaruteqarlunnartuusussat, nunatsinnut kommuninullu aningaasaqarnikkut iluanaarutissat annertusinnaasunut imaluunniit annikinnerulernissaannut sunniuteqartussat.

Aluminiuliorfiup ingerlanneqarnerani pisortat aningaasartuutit peereerlugit isaatitassaasa ilaannit kommunit pissaasa annertussusaat ukiumut 44-87 mio. kr.-iunissaat ilimagineqarpoq. Kisitsinerni ilaatinneqanngillat ingerlativiiit akileraaruteqartarneratigut isaatitassat, kisianni ilimagineqarsinnaavoq, tamakkunatigut aamma pitsaasumik sunniuteqartoqalerumaarnera.

Qulaani kisitsisit taaneqartut 44 mio. kr. tassaapput pissutsit ima isikkoqarpata, aatsitsivimmi imaluunniit tassunga atatillugu suliffiit pilersinneqartuni sulilersut tassaappata Maniitsumi (Qeqqata Kommunian) imaluunniit kommunini allani pingasuusuni suliffeqareersuusut. Tassa taama isikkoqartillugu inuit suliffeqanngitsut atorfinni nutaani sulisorilerneqanngillat. Aamma tassani sulisartut suliffissanut nutaanut suliarornerisa kingorna 'atorfiit qimanneqartut' suliffeqanngitsunit inuttalerneqanngillat. Tassa NIRAS-ip inuiaqatigiit aningaasaqarniarnerannut sunniutissat pillugit misissueqqissaarfiginerini mianersoqqissaarluni tunngaviumik aallaavittut atugaasa assigilluinnagaa.

Kalaallit Nunaanni nuukkusussuseq pillugu misissuinerit tunngavigalugit eqqoriarneqarpoq sulisussat nunatsinneersuussanersut imaluunniit nunatta avataaneersuussanersut. Tunngaviuvoq sulisussat atorfissaqartinneqartut 1.150-nik amerleriarnissaat. Taakkunanga sulisinnaasut Qeqqata Kommuniani amerleriaatissaasa annertussusaat 150-iusunit inuttalerneqarnissaat ilimagineqarpoq. Tamanna ima paasineqassanngilaq, Qeqqata Kommuniani sunniutissaq annikitsuussasoq. Qeqqata Kommuniani innuttaasut suliffissanut nutaanut qinnuteqartussat 150-nit amerla-

nerungaassangatinneqarput. Qinnuteqarsimasullu suliffigisimasaat kommuninit allanit nutsertunit inuttalerneqarnissaat ilimagineqarpoq. Taamaasilluni atorfillit nikerarnerannik ingerlasoqassaaq, toqqaannartumillu tamanit atorfinnut nutaanut aallartittoqarani. Tassami atorfiit qimagarneqartut allanit tiguneqartussaapput.

Kisitsisit qulaani taaneqartut 87 mio. kr. tassaapput pissutsit ima isikkoqarpata, suliffiit najugaqarfinni qimanneqartuni ilinniagaqarsimanningsunit paarineqarsinnaasut imaluunniit Maniitsumi suliffiit nutaat ilai inuttalerneqarpata ullumikkut suliffissaqanngitsutut allassimasuni.

Pikkorissaanermik ilinniagaqartitsiniarlunilu suliniuteqarsimanikkut angusaqarluarsimanerup kingunerissavaa nunap immikkoortuisa inuiaqatigiillu aningaasaqarniarnerannut iluaqusiineq, tamannali mianersortumik eqqoriaanermi ilaatinneqanngilaq. Ilinniagaqartitsiniarluni suliniutissat immikkoortumi kingusinnerusukkut ilinniartitsineq pisinnaasallu ineriartortinneqarnerisa ingerlanneqarnerini pineqassapput.

Kommunini isaatitaqarnerulerneq nikingasumik agguataarneqarumaarpoq. Tupinnangitsumik Qeqqata Kommunian aningaasaqarnikkut iluaquserneqassaaq, tassami ilimagineqarpoq aluminiuliorfik suliffissarpassuarnik pilersitsinissaa, aammalu atorfiit pilersinneqartut aningaasarsigassartaunissaat. Qeqqata Kommunian akileraarutitigut isaatitsinerulissalluni. Kommunili Maniitsumi annertunerusumik aningaasartuuteqalissaaq, soorlu meeqqerivinnut, atuarfinnut il. il.

Aamma ilimagineqartariaqarpoq, aningaasartuutit peereerlugit iluanaarutit sullissinerup pitsanngorsarneqarnissaannut atortariaqartut, tassami innuttaasut ilusaat allannngortussaavoq. Nutserneq isaatitaqarnerulernequllu kingunerisussaavaa kulturikkut neqeroorutit amerlanerulernissaannut piumasaqarneq, attaveqaatillu pitsaanerulernissaat. Tamatuma saniatigut Maniitsumi ineriartortinneqarneranut aningaasartuutissat matussuserniarlugit atartukkat akilersorneqartussaapput.

Qeqqata Kommuniani aningaasaqarnermut tamarmiusumut sunniutissat pitsaasuunissaat ilimagineqartariaqarpoq, kisiannili nalunaarummi ilaannarsiukkami "Aluminiumik aatsitsivilioriarluni suliniutimmi kommunit aningaasaqarnerannut sunniutissat"-mi ilimagisatut kisinneqarsimasunit annikinnerungaatsiarnissaat ilimagineqarpoq. Kommune Kujalleq aamma Qaasuitsup Kommunian isaatitigut annaasaqartussatut isikkoqarallarpud, tassami ullumikkut atorfeqareersut ilai nuuttussaassammata, taamaattoqarneratigullu kommunit akileraarutitigut isertitassarigaluanik annaasaqassallutik.



Tamatumalu saniatigut illoqarfiit nunaqarfiillu innut-aqarnikkut kinguariartortut ajornartorsiutigisartagaat: Pisortat sipaarniarlutik ingerlatanik annikillisaaniarnerat piviusunngortissallugu ajornakusoorsinnaasarpog. Aatsaami meeqqat ikililluinnaraangata, soorlu atuarfimmi klassit marluk kattunnerisigut klassimik ataasiinnanngortitsinik-kut, imaluunniit, meeqqurevimmik matusisinnaanngornik-kut, kommunimut sipaaruteqarniarneq piviusunngortinne-qarsinnaasarpog. Illoqarfiit nunaqarfiillu minnerusut amer-laqisut periarfissaqanngillat klassinik/meeqqurevinnik ma-tusinissaminut, taakkunanimi klassi/meeqqurevik ataasi-innaareersimasinnaasarpog. Taamaattumik nunap immik-koortuunik misissuinerimi piffissaq qaninnerusog eqqarsaa-tigalugu ilimagineqarpog meeqqanut utoqqarnullu anner-tuumik paarisariaqartitsunut nuussimasunut aningaasa-ruutaasarsimasut affaannai sipaarutigineqarsinnaassasut.

Kommunit allat annaasassaat annertuumik annikinne-rulersinneqarsinnaapput sulisartut allamut suliarortut atorfiit qimataannut ullumikkut atorfeqanngitsunit inutta-lerneqarsinnaappata. Tassunga pissutaavoq kommunip ta-piissutitut aningaasartuutigisartagai appassammata, sani-atigullu inunnit taakkartorneqartunit annertunerusumik akileraarutitigut isaatitsinerulernissaq.

Kommune Kujallermut aammalu Qaasuitsup Kommu-nianut annaasassat annikillineqarsinnaapput imaluunniit pinngitsoorneqarsinnaapput (anguniagaanngikkaluartumil-lu Kommuneqarfik Sermersuumut iluanaarutissat) kommu-nit nalimmassaanermut agguataarisarnerisa allanngortin-neqarnerisigut.

Nunap immikkoortuisa aningaasaqarnerat pillugu mi-ssuinerit ineneri aluminiuliorfiliorniarluni suliniummut attuumassuteqarput, kisianni tunngaviumik aallaavii suli-niutini angisuuni allani, soorlu nunat immikkoortuini allani maannakkut ingerlanneqartuni aamma taama inerneqartit-sissappunngooq. Inuussutissarsiutit ineriartortinneqarsin-naasut allat aamma inuit nuuttarnerannut allanngortitsin-naapput, aammalu sulisoqarniarnermut tatititsiumaarlutik. Inuiaqatigiinnut kommuninullu aningaasaqarnikkut iluat-sitsisoqarnerpaassaaq, sulisinnaasut amerlineqarsinnaap-pataaalajaannerulersinneqarsinnaappatalu.

Akilerartarnermut Atugarissaarnermullu lsumali-oqatigiissitap nalunaarusiamini erseqqissarpaa iluaqutis-sartaliisoqartariaqartoq sulisinnaasut amerlineqassappa-ta. Nunap immikkoortuini ilimagineqartutut atorfiit ilinniar-simangitsunit inuttalerneqartussani, aningaasatigut ilu-aqutissanik peqartariaqarpoq suliffissaaleqinermut suliler-nermut nuunnermi.

Inuit Maniitsumut suliarortlutik nuukkusuttut inis-samik tulluuttumik neqeroorfigineqarsinnaasariaqarput, inissiamullu attartorneq akisuallaassanngilaq. Atorfittaa-raanni pitsaanerusemumik akissarsiaqartitsisumik tamannalu pitsaanerusemumik atugaqalernissamut aqquutaanissaa, pin-ngitsoorneqassaaq annertunerumik pissarsissutit ineqar-nermut aningaasartuutitut atorneqartassappata.

Taamaattumik pingaaruteqarpoq aluminiuliorfiliorni-arluni suliniut piviusunngortinneqassappat nuukkusunner-mut piumassuseq annertusarneqassasoq, tamanna angune-qarsinnaavoq naammattunik inissianik sanaartornikkut, taamalu Maniitsumi inissianik tuniniaanermik ingerlalluar-tumik pilersitsinikkut.

Ilinniartitsinermut pisinnaasanillu ineriartortitsinermut ingerlatsinermut sunniutissat

Maniitsumi aluminiuliorfiliortoqassappat nunatsinni suliffinnik nutaanik 1.100-1.200-nik pilersitsisoqassaaq – amerlanerpaat Maniitsumi pilersinneqassapput, kisianni illoqarfinni allani suliffeqarfiit sulisussanik amerlanernik pisariaqartitsilissapput. Kisitsisit taaneqartut tassaapput ullumikkut sulisinnaasut 4 %-iisa missai, tassa taakku suliffittaarsinnaapput akissarsiagissaarfiusunik. Toqqaannartumik aatsitsivimmi sulilersinnaapput, imaluunniit suliffinni nutaani aatsitsivimmut attuumassuteqartumik sulisinnaapput. Atorfinni nutaani pilersinneqartussani affai sinnerlugit ilinniarsimanngitsunik inuttalerneqarsinnaassapput. Tamannalu ullumikkut nunatsinni sulisartut isikkuannut tulluullu-artuuvoq. Ilimagineqarpormi nunatsinni sulisartut 60 %-ingajai ilinnarsimasuunngitsut.

Atorfiit pilersinneqartussat 25 %-iisa missai tunngaviusumik ilinniagaqarnermik pisariaqarfiussapput, aammalu 20 %-iisa missai annertunerusumik ilinniagaqarsimanissamik pisariaqarfiussallutik. Eqimattani taakkunani marlunni taakkartorneqartuni ullumikkut suliffissaaleqisoqanngitsut oqartoqarsinnaavoq. Atorfinnut taakkununga nunatsinni inuttaliissagutta pisariaqarpoq ullumikkornit amerlanerusunik ilinniartitsisariaqarnissaq aluminiuliorfiliorniar-

luni suliniummit angorusutaq anguneqassappat. Taamaasiortoqanngippammi inuiaqatigiit akornanni ilinniarsimasunik amigaateqarneq suli ullumikkornit annertunerulissaaq.

Aluminiuliorfiliorniarluni suliniut periarfissaqarpoq nunatsinni aningaasaqarniarneq pitsanngorsassallugu. Periarfisarli iluamik atorineqassappat pingaaruteqarpoq sulisinnaasut amerlineqarnissaat, sulisartullu pisariaqartitassanut nalimmassarneqarnissaat. Nalimmassaaneq aqutissat marluk atorlugit ingerlanneqassaaq. Siullertut qulakkeerneqartariaqarpoq inuusuttut suli annertunerusumik ilinniagaqalernissamut toqqaasalernissaat. Aappassaattut ilinniarsimanngitsut suliffissaaleqisut inuusutissarsiutinilu nutarsaanissamik/allanngortiterinissamik pisariaqartitsuniittut pikkorissarnissaat imaluunniit nutaanik ilinniartinnissaat pisariaqarpoq. Ilinniartitsinermut ingerlataqartunut piimasaqaatit nutaat pilissapput. Nalunaarummi ilaannarsiukkami anguniagaavoq ilinnartitsinermut pisinnaasanillu ineriartortitsinermi piimasaqaatissat nutaat anguneqarnissaannut qanoq periarfissaqarnerisooq nalilissallugu, soorlu aamma suut allanngortissallugit pisariaqarnerisut qaammarsassallugit.





Pikkorissarnissamut, ilinniaqqinnissamut allamullu ilinniartinneqarnissamut periarfissat

Ilinniarsimangitsunut pikkorissaanissamut, ilinniartitseqqinnissamut allanillu suliaqalernissamut ilinniartitseqqinnissamut arlalinnik suliniuteqartoqareerpoq. Ilinniartitseqqinniarnernut periaatsit taakku atorpeqarsinnaapput aluminiuliorfiliorniarnermi suliniutinilu angisuuni allani. Ingerlatsinerit taamaattut Piareersarfiit PKU-kurser (pikkorissaanerit) piginnaangorsaqqiinernullu aqqissuussinerit aammalu nuunnissamut ikiorsiissutit aqutugalugit ingerlanneqartarput. Suliniutit ilusissaat nunap immikkoortuisa ineriartortinneqarnissaannut Namminersorlutik Oqartus-sat kommunillu pilersaarussiaat tunngavigalugit ingerlanneqassapput.

Sulisoqarniarnermut suliniuteqarnerit ullumikkut aporfissaqartitereerput. Taamaattumik annertunermik suliniuteqartoqassappat eqqarsaatigineqaaqqissaartariaqarpoq suliniutit qanoq aqunneqassanersut, aammalu annertunerusumik aningaasaliisoqartariaqarluni Piareersarfinnut allamullu sulisinnaangornissamut suliniuteqartunut.

Ilinniarfiit pisinnaasanik tunisartut

Ullumikkut atuartut ilinniartullu ukiumut 750 missaat naammassarput. Kisitsisit alliarporput, tassami ilinniartinnut assigiinngitsunut qinnuteqartartut amerliartorput. Taamaattumik oqartoqarsinnaavoq ajunngitsumik ingerlaartoqartoq. Kisianni ajornartorsiutit arlallit iluarsineqartariaqarput inuussutissarsiortut ilinniagaqarnermut piumasaqaataat naammassineqassappata.

Ilinniarfiit ilinniartussanik tiguisinnaaneri annertuumik killilerneqaaqqapput. Tassami suli ilinniartut inissaannik, ilinniartitsinerimut inissat pitsaasut, ilinniartitsisut pikkorissut minnerunngitsumillu ilinniartuuffissat amigaataap-

put. Taamaattumik ilinniartit aluminiuliorfimmik sanaartornissamut ingerlatsinissamillu piumasaqaataasut naammassinnaangilaat.

Ilinniartitsinerimut ingerlatsinerit pitsaanerulernissat anguniarlugu suli suliniuteqartoqarpoq. Ilinniartitsinerimut pilersaarut 2005-meersoq pitsaasuvoq politikikkullu pingartinneqarluni siunissaq eqqarsaatigalugu. Ilinniartitsinissamut pilersaarut ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu pilersaarussiaavoq, assigiinngitsutigit suliniuteqarfiulluni pingartitsineq tunngavigalugu. Taamaasiornikkut qulakkeerneqarsimavoq ilinniartitsinerimut ingerlatsiviit allanngortinneqarnissaminnut piareersimanerat.

Aamma aluminiuliorfimmik sananissamut aalajangernermiit aluminiuliorfiup aallartinneqarnissaanut ukialuit ingerlaqqaassapput. Taamaattumik tunngaviumik periarfissaqassaaq ilinniartinnit attuumassuteqartuni amerlanerusunik ilinniartoqalerniarluni tiguisinnaaneq, taamaasillunilu ilinniarsimasunik pisariaqartinneqartussanik ilinniartitsisoqarsinnaassaaq. Taamaattumik ilimagineqarpoq ilinniartit siunissami piumasaqaataasussanik naammassinnissinnaanissaat. Kisianni pisariaqarpoq maannakkut pilersaarusiernerit aallartinneqareernissaat.

Tamanna pisariaqarpoq pissutsit makku tunngavigalugit: Siullermik ilinniartitsinerimut ingerlatsiffiit allanngortiternissaat piffissamik pisariaqartitsivoq, aammalu suliniutit angisuut arlallit takkuttussaapput. Tamatuma saniatigit ullumikkut ilinniarsimasunik annertuumik amigaateqartoqarpoq, illuatungaanilli ilinniarsimangitsorpassuit ullumikkut suliffissaqaratik. Aamma ilimagineqartariaqarpoq eqimattamut tassunga ukiumut tulluutit ilanngussortoqarumaartoq, inuussutissarsiutit ingerlatsinikkut allanngortitseriffiusussaniit.

Nunap immikkoortuini inooqatigiinnikkut, inuiaqatigiinnillu sunniutissat misissorneqarneri

Taama inooqatigiinnikkut inuiaqatigiinnillu sunniutissanik misissuinermi anguniagaavoq paasissallugu nunap immikkoortuini inooqatigiinnermi pissutsit inuiaqatigiinnillu pinnguutit ullumikkut qanoq isikkoqarnerat. Taama inooqatigiinnikkut inuiaqatigiinnillu sunniutissat misissorneqarneranni qitiutinneqartunut ilaavoq piffinni aalajangersimasuni aningaasarsiornikkut innuttaasut amerlassusaannillu allannguutissat, Maniitsumi aluminiuliorfimmik pilersitsisoqassaput.

Taama nunap immikkoortuinit sunniutissanik misissuinermi qaammarsarniarneqarpoq inuussutissarsiutit anertuut nunatsinni pilersinneqassappata inuiaqatigiinnut sunniutissat pitsaasut ajortullu. Aamma paasissutissat pilsarsiarineqartut nunap immikkoortuisa ineriartortinneqarnerinut pilersaarusionermut atorneqassapput (RUS).

Aluminiuliorfimmik, erngup nukinga atorlugu nukisiorfinnik marlunnik, Maniitsumilu attaveqaatinik nutaanik sanaartornissat sulisussanik 2600 aamma 3300 akornanni pisariaqartitsiffiussaaq. Sanaartukkat tamarmik naammassineqarpata ilimagineqarpoq atorfiit ataavartut 1100-1200 pilersinneqarumaartut aatsitsivik iluamik ingerlaarlaleriarpata. Kisitsisinik taakkartorneqartunit ilimagineqarpoq amerlanersai, tassalu 1050 missai Maniitsumi aluminiuliorfimmi inissisimanissaat.

Inuit sumut nunnitarnerannut inuiaqatigiillu qanoq katiterneqarnerannut sunniutissat

Aluminiuliorfiliorniarluni suliniuteqartut ilimagaat aluminiuliorfik tunisassiorluni aallarteqqaarnerani sulisorineqartussat affai sinnerlugit nunatta avataanit suliarortuusasut. Island-imi aamma taama pisoqarsimavoq, ullumikkullu ukiut sisamat ingerlareerneranni sulisorineqartut tamangajalluinnarmik Islandimiupput. Ilimagineqarpoq Kalaallit Nunaanni avataanit suliarortut taarserarneqariartulernissaat ilinniartitsinermi sulisoqarnikkullu suliniutit malunnaateqaleriartortillugit. Tassami Alcoa-p Naalakkersuisullu anguniagaraat ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu aluminiuliorfimmi sulisorineqartut nunatsinneersuunissaat. Ilimagineqarpormi aluminiuliorfiup tunisassiorluni aallartinneqarneraniit ukiut qulit angullugit avataanit sulisoqqaarnissaa. Taamaattumik pisariaqarpoq inuiaqatigiittut eqqarsarnissaaq qanoq isilluni avataanit takkuttut inuiaqatigiinnut akuutinneqalersinnaanersut, aammalu qa-

noq isilluni inuiaqatigiit allannguutitut malinnaatinneqassanersut.

Maniitsumi piorsarnerani ilimagineqartariaqarpoq sanaartornerup iluani suliarortortorpassuit amerlanersai angutaanissaat, ullumikkullu suaassutsit nikinganerat atuutereersoq suli ersarinnerulerumaarpoq. Maniitsormi nunatsinni illoqarfii allat assigalugit innuttaasuini angutit arnaaniit amerlanerupput.

Tungaviusumik aallaavissatut misissuinermi takuneqarsinnaasimavoq Maniitsumi ukiut kingulliit qulit ingerlaneranni innuttaasut 167-nik ikileriarsimasut, ikileriarnelru procentingortikkaanni 5,66%-iusoq. Ukiut qulit kingulliit ingerlaneranni illoqarfii innuttaasumikkut ikileriaateqarsimasut quliupput, illoqarfiillu arfinillit kisimik innuttaasumikkut amerleriaateqarsimallutik. Taama innuttaasutigit ikileriaateqarnerit suli nunaqarfinni annertunerusimapput, tassami agguaqatigiissillugu nunaqarfinni innuttaasut 17%-inik ikileriarsimapput 1999-miit 2010-p tungaanut. Maniitsumi ilimagisariaqassavaa innuttaasut ikiliartorsimanerat mumisinneqassasoq aalajangertoqassappat aluminiuliorfimmik pilersitsisoqarnissaanik. Illuata tungaanili ilimagineqarpoq illoqarfii innuttaasumikkut ikiliartuuteqareersut suli annertunerusumik ikiliartortitsissasut innuttaasut aatsitsivimmuut suliffinnillu allanut pilersinneqartunut suliarukaalerpata.

Illoqarfiit ilusaat inooqatigiinnikkullu attaveqaatit suli annertunerusumik tatisimaneqarnerulissapput, tassami inuit nunaqarfinnit illoqarfinnillu minnerusunit illoqarfinnut annerusunut Maniitsumulluunnit nutsertussaassammata. Taamaattumik anguniarneqartariaqarpoq illoqarfinnit allanit nutsertut, soorlu Maniitsumut iluamik sukkasuumillu inissinnissaat. Taamaattoqassappammi sunniutipiluisinnaasut pinngitsoortinneqarsinnaapput inooqatigiinnikkut attaveqaatit nutaat pilersinneqarnialerneranni.

Maniitsumut nutserneq ilutigalugu eqqumaffigineqartussat ilagisussaavaat, nutsertut tassaassammata inuit pisinnaasamikkut annertuunik peqartuusut. Taamaattumik ilimagineqartariaqarpoq kingunerisassat ilagissagaat, illoqarfii allat nunaqarfiillu inuit ikiortigissallugit saaffigisartakkat, aallarnisaasartut, inuiaqatigiinnut iluaqutaasut siunissami amigaatigineqarnissaat.

Nummi Politimestereqarfik apersorneqarsimavoq qanoq ilimagisinnaaneraat pinerluttarnerup annertussaa-

nut sunniteqassanersoq, innuttaasut 1000-1500-nik amerlippata. Politiit misissuinernik taamaattunik ingerlatsinikuusimangillat, taamaattumillu ersarissumik eqqoriarsinnaanatik. Politiilli ilimagisinnaanerapaat misilittakkat mallilugit, inuit illoqarfinni imaluunniit piffimmi ataatsimi amerliartortillugit, taava pinerlunnerit amerlanerusut ilimagineqartariaqartut.

Sunniutipiluusussat sueneri paasinarneqarneri, qanorlu taakku iluarsarniarlugit iliuuseqartoqarsinnaanersoq

Taama annertutigisumik aningaasaliissoqassatillugu aamalu innuk aluminiuliorfiliorniarni suliniummot taama annertutigisumut sulisitsilerneq aallarniutaasinnaavoq politikerit inuiaqatigiillu akornanni oqallinnernik aalajangiinisnullu pingaarutilinnut.

Aluminiuliorfiliorniarni suliniut taama annertutigisoq sanaartorneqalissappat pisariaqarpoq siusittumi ilisimassallugu inuiaqatigiit iluanni suut allanngussanersut, sumullu ingerlartartoqassanersoq, taamaasiornikkummi sunniutissapiluit annikillisariniarlugit sulissuteqartoqarsinnaavoq iluaqtissallu annertusarneqarlutik. Tassami allannguutissat kingusinnerusukkat paasissagaanni allanngortinniarneri ajornakusoornerusussaapput, taamatullu inui-

aqatigiit pitsaanerpaamik ineriartornissaannut aamma sunniteqassallutik.

Inuussutissarsiutini/susassaqarfinni sulisunik aatsivimmot annaasaqartussani ilimagineqartariaqarpoq pisortat ingerlataqarnerat aningaasaliisarnerallu annikillisarneqassasut. Taamaattumik illoqarfiit ilaanni piareersima-soqartariaqarpoq aluminiuliorfiup pilersinneqarnissaanik aalajangertoqarpat pisortanit annikillisaasoqarnissaa. Taama ineriartorneq ukiut arlallit ingerlareerpoq, soorlu siulliini tamanna taaneqartoq. Aatsitsivilli pilersissallugu imaluunniit suliniutit annertuut allat pilersissallugit aalajangertoqarpat ineriartorneq taamaattoq sulisukkaneeruluni ingerlalersinnaavoq. Maniitsumi Piareersarfiit ilinnialernissamat qinnuteqartut inissaaleqineq imaluunniit pisinnaasat amigarnerat pissutigalugit ilinniarniartut ilai tigujumangittarsinnaavaat. Tamannali Maniitsumi takornartaanngilaq. Inuussutissarsiornermut Sulisoqarnermullu Naalakkersuisoqarfiup (ISN) ilisimatitsissutigaat, illoqarfinni amerlanerni Piareersarfiit taama iliuuseqartarsimasut, ilaallu Piareersarfinnut qinnuteqartut 50 %-ii tikillugit tigunngitsoorneqartarsimasut. Inuusuttut taakku eqimattat ilinniarniarlutik qinnuteqarsimagaluartut immikkut isiginarneqartariaqarput, atuarnermik kisitsinermillu naammatt-



tunik pisinnaasaqartinneqalissappata, tassami Alcoa-mit ilinniarsimanngitsunut piomasaaqatit minnerpaat taakuummata, tassa atuarsinnaaneq kisitsisinaanerlu.

Inuit atuarfimmi pisinnaasakitsut pitsaanerusumik periarfissinneqanngikkunik meeqqat atuarfiisa iluini, nunatsinni inuiaqatigiit nikingassusaat suli annertunerulersinnaavoq, tassami eqimattaq taakkartorneqartoq aluminiu-liorfiup sananeqarnerata kinguneranik aningaasarsiornikut inuiaqatigiillu akornanni ineriartornermut sukkasuumik ineriartortumut peqataanissaminut periarfissinneqanngitsuussammata.

NIRAS-imit inuiaqatigiit aningaasaqarniarnerat pillugu misissuinerit "Atorfinnit nikerarnerit" taakkartorneqartut tassaassapput sulisoqarnermi ineriartornermut iluaqtissat, tassami Maniitsumi atorfiit nutaat pilersiornerisigut, atorfinnit nikerarnerit aallartinneqarsinnaapput – Maniitsumiinnaangitsoq, kisianni piffinni allani aamma. Sunniutissat pitsaanerpaartarissavaat, Maniitsumi atorfiup nutaap kinguneranik inuk suliffeqanngitsoq sulilersineqarpat, toqqaannartumik atorfinni nutaani, imaluunniit atorfinni pioreersuni inuit allamut suliar torneranni inuttaaruttumi.

Kisianni ilimagineqassanngilaq atorfik qimanneqartoq ingerlaannaq inuttalerneqarsinnaanissaa, tassami nunatsinni illoqarfinni tamani sulisussarsiortarneq ajornartorsutaavoq. Atorfinnit nikerarnerit naleqarnerulersitsisinaapput, tassami inuk Maniitsumut nuuppat, inuullu allap nuuttup atorfikua tiguppagu. Kisianni taama pisoqanngipat sullissineq ajorseriarsinnaavoq, soorlu illoqarfinni minnerni. Taamaattumik pingaaruteqarpoq kitaata qeqqa kisiat isiginiarneqannginnissaa, tassami sineriammi sulifissaqanngitsut tamarmik periarfissinneqartariaqarput – inummut tassunga, ilaqutaanut, inuiaqatigiinnullu tamarmiusumut iluaqutaasussaammat.

Suliniummik taama annertutigisumik aalajaatsuusumillu piviusunngortitsinikkut Inuiaqatigiinnut sunniutissat pitsaasut suli amerlanerusussaapput. Kisianni eqqaamaneqartariaqarpoq, suliniutit taama annertutigisut pitsaanerpaamik atorluarneqassappata, taava suliniuteqartoqartariaqarpoq. Sunniutissat pitsaasut namminneq takkunnavi-anngillat.

Suliffinni atugassarititat, eqqagassanik suliaqarsinnaaneq, tunisassiat pitsaassusaanik qulakkeerinninneq tassaassapput suliffeqarfinnit taama angitigisunut qitiusu-

mik ingerlatsinermi pingaartinneqartussat. Susassaqarfiliu taamaattut piffissap ingerlanerani inuiaqatigiit akornannut sunniukkiartulerumaarput eqqummaariffigigaanni, qulakkeerinnikkaannilu suliniutit pitsaasut Maniitsumi aatsitsivimmiit pilersinneqartussat ingerlatinneqarnissaat.

Inuiaqatigiit ineriartornerat piffinnit aalajangersimasunit peqataaffigineqarnera

Innuttaasut ukiui tunngavigalugit nunatta sinnerani ineriartorneq marseraanni, ersarilluinnarpoq piffiit ilai allangorluinnarumaartut, ineriartorneq taama ingerlaannassappat. Aluminiumillu aatsitsivik Maniitsumi pilersinneqassappat ineriartornerit taamaattut suli sukkanerulersinnaasut eqqoriarneqarsinnaakannerpoq.

Nunap immikkoortuini allani siunissami innuttaasut unammilligassat periarfissallu pitsaanerpaamik angusaqarfigissapatigit, iluaqutaasinnaavoq Maniitsumi allangoriartorneq ilutigalugu unammilligassat periarfissallu qanoq ingerlanneqarsimani takuniassallugit. Maniitsumimi sullisutigineqarsimavoq innuttaasut peqataatinneqarlunnissaat. Taama peqataalluartsineq illoqarfinni allani aamma pisinnaavoq. Soorlu innuttaasut agguarnerisigut immikkut toqqakkat (politikarit, atorfilittat, inuusutissarsiortut, inuinaallu) misissuinermi aallaavissatut inissinneqarsimasut tunngavigalugit ajornartorsiuutissanik saqqummiussivigineqarsinnaapput, assersuutigalugu innuttaasut ukiui tunngavigalugit eqimattakkaarlugit ineriartornerit pillugit. Tamatuma kingorna oqallitsisisoqarsinnaavoq qanoq siunissamat ilimasuutit isikkullit eqqarsaatigineqarnerisut, innuttaasut ukiui tunngavigalugit eqimattakkaarinermi ineriartorneq tunngavigalugu sunniutissat, ineriartornissamat periarfissat, suliniummik taama annertutigisumit illoqarfigisamat/nunap immikkoortuanut pilersinneqartussat tunngavigalugit.

Innuttaasut taamaasiornikkut periarfissinneqassapput suliniut tunngavigalugu nunagisaminut/nunap immikkoortuanut sunniutissatut ilimasuutit pitsaasuuppata ajortuuppatalu saqqummiutissallugit. Taamaasiornikkut tunngaviummik aallaavissat, sunniutissallu misissorneqarinnisaanut ingerlariaqqissutissat pitsaanerusut pigineqalissapput. Taamaasiornikkullu siunnersuutit imaluunniit suliniutissat nassaarineqarsinnaapput, nunattalu ineriartortinnisaanut iluaqtissanik suliniutit taama annertutigisunit suleqateqarnissamat iluaqutaasinaallutik.

Innersuussuteqarfiit

NKA-mit nalunaarusiat

An Archaeological Survey in the West Greenland Inland, summer 2007, in Advance of Proposed Development of Hydroelectric Power (tuluttut kisiat suliarineqarnikuuvq) – aprili 2008

Nunatta Kitaani Tasersiap Tarsartuullu Tasersuata eqqaasa kulturikkut oqaluttuarisaanitsinni immikkuullarissusaat & Tatsini sapusiortoqassappat Itsarnisarsiuut assaallutik al-latigullu paasissutissanik tammatsaaliuinissaannik siunnersuutit (naalisarnera kalaallisut/danskisut/tuluttut suliarineqarnikuuvq) – maaji 2009

Culture historical significance on areas Tasersiap and Tarsartuup Tasersua in West Greenland & Suggestions for Salvage Archaeology and Documentation in Case of Damming Lakes – Final Report (tuluttut kisiat suliarineqarnikuuvq) – maaji 2009

Archaeological Surveys in the West Greenland Inland, summer 2009, in Advance of Proposed Development of Hydroelectric Power (tuluttut kisiat suliarineqarnikuuvq) – novembari 2009

An Archaeological Survey in the West Greenland Inland, summer 2008, in Advance of Proposed development of Hydroelectric Power (tuluttut kisiat suliarineqarnikuuvq) – januaari 2009

SMV-mit nalunaarusiat

(Pilersaarusionermut atatillugu Avatangiisit Nalilernerat)

SMV 2007 nalunaarusiaq

Saqqummiussaq tusarniaanermut nassiussaq 10/12 2007 – 15/1 2008.

SMV 2008 tusarniaarnermut akissut

Tusarniaanermi akissut oqaaseqarfiginerilu - februaari 2008.

SMV 2008 nalunaarusiaq

Saqqummiussaq tusarniaanermi akissutaasut tulluarsarlugit ilanngunneri - februaari 2008.

SMV 2010 nalunaarusiaq

Saqqummiussaq nalunaarsuutit nutaat tulluarsarlugit ilanngunneri. 2010-ip aallartisimalernerani.

Nalunaarusiat tunuliaqutaasut

Siunnersortit nalunaarusiaat 2007-2010. Paasissutissat kingullit nutartikkat.

Nunap immikkoortuini pilersaarusionerq pillugu isumasioqatigiinneq

Isumasioqatigiinneq nunap ilaanut ineriartorneq. Januaari 2008.

Nuuttarneq

Nuuttarnermut misissuineq 2008-2010

NIRAS

Aluminiu pillugu suliniutip aningaasaqarnermut sunniutigisinnaasai, januaari 2010

Mobilitetsstyregruppen

Kalaallit Nunaanni nuukkusussuseq – Nuuk 2010

Greenland Development

Maniitsoq pillugu paasissutissat – Maaji 2010

Copenhagen Economics

Aluminiu pillugu suliniutip kommunit aningaasaqarnerannut sunniutissai - juuli 2010